LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Stärkt barnrätt med barnfridsbrottslagen?

De upplevda effekterna i arbetet med barnavårdsärenden i koppling till den nya barnfridsbrottslagen

Hanna Dahlberg

Kandidatuppsats (SOPA63)
HT 2021
Handledare: Christer Eldh

Abstract

Author: Hanna Dahlberg
Title: The perceived effects in the work with child welfare cases in connection with the new Child Welfare Offenses Act [Translated title]
Supervisor: Christer Eldh
Assessor: Lars Harrysson

Background: The effects of children witnessing violence in theirs close relationships are according to previous research very extensive and can in many cases have devastating and lifelong consequences for the children in their upcoming close relationships with other people. The Swedish legal system has in different ways tried to strengthen the rights of children who are victims of witnessing violence in their close relationships and this new "child peace" law is meant to act as a further strengthening of the children's position in the eyes of the law. Which in turn is intended to make it easier for the children to get redress and a favorable judgment in court against their perpetrator.

Objective: The aim of this study is to examine how childcare investigators experience the new "child peace crime" that entered into force by law in the summer of 2021 and how the perceive that it has affected their way of working with the investigation of childcare matters were the child in question has witnessed violence in close relationships.

Methods: The study is based on four individual qualitative interviews with three childcare investigators within the police and one social worker within social services. All the respondents in this study are working in the same county.

Results: The results from this study show that it is still very early to say and to see what impact the new law has had on the child investigators work with children who has witnessed violence in their close relationships. There are many factors that play a role in the implementation of the new law within the two authorities and how it directly effects the child investigators work on a daily basis. Although the implementation is in a very early stage, it appears that the children's positions in the investigation of their case has strengthened significantly according to the studies respondents.

Conclusion: The new child peace law is a step in the right direction in the matter of children's rights in the eyes of the Swedish court system and their ability to get redress against their perpetrators of violence. We need to make sure to follow-up on the process of new laws like this and see how they are implemented into the work of child investigators in their daily work and evaluate that process to see if there is something that needs to be done differently or if the law needs a complement or further adjustments.

Key words: Implementation, child welfare offenses act, social work, authority work
Nyckelord: Implementering, barnfridsbrott, socialt arbete, myndighetsarbete

Förord

Jag skulle vilja inleda med att rikta ett stort tack till alla intervjupersoner inom polismyndigheten och socialtjänsten som har tagit sig tiden att delta i denna studie. Utan er så hade denna studie inte varit möjlig att genomföra och de insikter och den kunskap jag fått under arbetets gång hade gått mig förlorat. Jag vill även rikta ett tack till min handledare Christer som har varit ett bra stöd under arbetes gång med givande feedback och handledning. Jag vill rikta ett sista tack till min vän S inom polisen som jag i ett inledande skede kunde bolla min uppsatsidé med och som gav mig värdefull vägledning i vilken riktning, och ifrån vilket perspektiv det skulle vara givande för mig att undersöka mitt forskningsområde.

Att ha fått möjligheten att göra denna studie har gett mig en alltmer fördjupad kunskap och förståelse för hur man arbetar med barnavårdsärenden där barn har bevittnat våld i sina nära relationer. Jag har även fått en mycket mer nyanserad bild av vilka allvarliga och långvariga konsekvenser detta våldbevittnande kan få för det utsatta barnet även om det inte själv har utsatts för fysiskt våld. Denna nya insikt och kunskap avser jag att ta med mig i mitt vidare arbete med människor inom socialt arbete och hoppas att den, även för dig som läser den, kan bidra till någon form av kunskap eller vidgat perspektiv inom området.

Helsingborg 2022
Hanna Dahlberg

Förslag till nytt ord i den svenska ordlistan

” Våldsbevittnande”

Enligt Institutet för språk och folkminnen (Isof) utvecklas alla levande språk och ”…nya ord och uttryck bildas hela tiden medan andra glöms bort och försvinner eller ändrar betydelse.” (Isof, 2021). Detta görs i takt med att samhället vi lever i förändras då det uppstår ett behov för människor att uttrycka sig på ett sätt som bäst beskriver och speglar deras tillvaro och samhället vi lever i (Isof, 2021). Det framgår även att det åligger alla i samhället ett visst ansvar att bilda nyord för att vi ska kunna uttrycka oss på ett sätt som korrekt avspeglar det vi menar och fylla de eventuella luckor av ord som uppstår i takt med att samhället hela tiden förändras (ibid). Vidare lyfter Isof att nya ord är ett främjande verktyg och sätt att väcka diskussioner kring ”…fenomenen bakom orden...” (Isof, 2021).

Med avstamp i denna kunskap gör jag ett ställningstagande i denna uppsats att använda mig av ordet ”våldsbevittnande” trots det att det inte är ett erkänt svenskt ord, ännu. Detta gör jag då det nya ordet i min uppfattning underlättar för mig att föra en diskussion kring den problematik jag ser i dagsläget som berör barn som bevittnar våld i sina nära relationer. Jag anser även att ett etablerande och erkännande av detta nya ord är ett steg i rätt riktning och tyder på en form av erkännande av den våldsbevittnande problematik som existerar idag och som barn lider stora men av. Med tanke på den nya barnfridsbrottslagen och dess innehåll ser jag det som ett lämpligt tillägg såväl som en ytterligare förstärkning av det barnrättsbaserade synsättet som man bland annat hoppats på att åstadkomma med inkorporeringen av Barnkonventionen och Barnfridsbrottslagen 4.kap 3§ BrB.

Med detta ställningstagande har jag givetvis även kontaktat Institutet för språk och folkminnen med ett förslag till nästkommande års nyordslista, såväl som en bifogad motivering kring varför jag ser ett behov av detta nya ord.

Innehållsförteckning

Inledning *7*
Bakgrund *8*
Behovet av en ny lag och vidare stärkt barnrätt **8**
Tidigare forskning *10*
Litteratursökning **10**
Hur barn påverkas av bevittande av våld i sina nära relationer **11**
Senare i livet – onda cirkeln **11**
Problemformulering *13*
Syfte *15*
Frågeställningar *15*
Metod *16*
Metodmässiga överväganden **16**
Kort kategorisering/presentation av respondenterna **17**
Metodvalets begränsningar **17**
Urvalsprocess och urvalspopulation **18**
Tillvägagångssätt **19**
Metodens tillförlitlighet **20**
Etiska överväganden **21**
Implementerandet av politiska beslut *23*
Teori *24*
Implementeringsteori **24**
Den klassiska styrmodellen i implementeringsarbete **25**
Resultat och analys *26*
Förberedelser inför den nya lagen **27**
Upplevda förändringar i arbetsprocessen sedan den nya lagen trädde i kraft **30**
Förbättringsmöjligheter och upplevda svagheter och styrkor med lagen **37**
Slutdiskussion *43*
Förslag till vidare forskning inom området **44**
Referenslista: *47*
Motioner: **49**

Inledning

Våld i nära relationer skulle kunna liknas och förklaras som ett brett könsneutralt samlingsbegrepp som innefattar olika typer av våld. Det många vid första skedet tänker på när de får höra att någon utsatts för våld i nära relationer är det fysiska våldet. Våldet som inte sällan resulterar i en skada som kan ses med blotta ögat. Dessvärre sträcker sig begreppet och innebörden längre än så och många av de skador som våldsoffren utstår lämnar spår som inte bara sätter sig på utsidan av kroppen. Det tillkommer också skador som inte blir till synliga blåmärken eller rödrinnande sår som kroppen med tiden läker ihop. Skador som lämnar den våldsutsatta eller de barn som får bevittna våldet inom den nära relationen med ett själsligt sår. Ett sår som representerar den blödande själ och nerbrutna självbild som våldsutövandet lämnar efter sig långt efter det att våldet upphört. Några exempel på dessa former av våld och hur de kan tas i uttryck är genom ett sexuellt och psykiskt våld, eller genom en social, materiell eller ekonomisk utsatthet (Socialstyrelsen 2021).

Våld i nära relationer kan utövas av såväl män som kvinnor men statistiken visar att majoriteten av förövare av dessa brott genomförs av en man och att kvinnor oftare drabbas av ett mer allvarligt partnerutövat våld och att det ofta är återupprepande (Socialstyrelsen 2016). Vidare visar forskning att det våldet som utövas inom den nära relationen ofta är en kombination av olika typer av våld där den våldsutsatta påverkas och utsätts på både fysiska och psykiska plan (Socialstyrelsen 2021). Kvinnors utsatthet för våld i nära relationer och barns bevittnande av detta framställs vara en stor riskfaktor i att kvinnan och hennes barn löper hög risk för att utveckla framtida mentala störningar och psykisk ohälsa av olika slag (Han Almiş et al. 2020).

Om man ser till de senaste siffrorna från Brå:s kriminalstatistik över anmälda brott år 2020 (Brå 2020a) ser man ett resultat som pekar på att misshandelsbrott som begås av en bekant gärningsperson har ökat under 2020 både för män och kvinnor. Trots detta är skillnaden avsevärd när det kommer till brottsoffer som utsatts för misshandelsbrott som begås av en bekant till gärningspersonen då 80% av antalen anmälda misshandelsbrott mot kvinnor begås av en bekant, till skillnad från 45% av misshandelsbrotten som begås av en bekant som riktar sig mot män (Brå, 2020a). I rapporten framgår det även att det uppskattas finnas ett betydande mörkerantal i statistiken av antalet anmälda misshandelsbrott i nära relationer (ibid).

Det är med grund i denna höga statistik av våldsbrott i nära relationer och uppskattning av ett väldigt stort mörkerantal som man kan börja undra hur vanligt våld i nära relationer egentligen är i dagens svenska hushåll, samt hur många barn som utsätts och formas utefter detta. I all denna statistik ser jag också ett underliggande samhällsansvar i att försöka skydda och vidare förhindra att våld av sådan sort utövas i samhället så att barn kan få växa upp i trygga hem och få vara ”bara barn”.

Bakgrund

Behovet av en ny lag och vidare stärkt barnrätt

Den 1 januari 2020 implementerades Barnkonventionen till svensk lag (Lagen 2018:1197) i hopp om att den nya lagen skulle bidra till en rad förändringar i hur barns rättigheter beaktas och efterföljs i samhället. Implementeringen innebar bland annat ett högre ansvar och hårdare krav på socialnämnden och hälso- och sjukvården så väl som domstolar och andra rättstillämpare och i deras arbete med barn som bevittnar våld i närstående relationer (IVO 2020). Enligt regeringen ser man också att implementerandet av Barnkonventionen till svensk lag ska innebära en förstärkt ”…grund för ett mer barnrättsbaserat synsätt i all offentlig verksamhet ” (Regeringen, 2019).

Samtidigt i januari 2020 publicerade IVO (Inspektion för vård och omsorg) en rapport om sin genomförda tillsyn av 13 socialtjänster i Mellansverige och deras tillsyns- och utredningsarbete för barn som bevittnat eller utsatts för våld i nära relationer. Tillsynens syfte och fokus låg vid att bedöma om verksamheterna verkligen följde de bestämmelserna som finns i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:4) om våld i nära relationer i sitt utredningsarbete av barnavårdsärenden. Resultatet av tillsynen visade bland annat att det finns brister i socialtjänsternas tillsynsarbete och att ett par av bristerna bedöms vara allvarliga (IVO 2020).

Vidare framgår det att bristerna som har uppmärksammats i socialtjänstinsatsernas utredande av barnavårdsärenden där barn har varit utsatta för någon form av våld i nära relationer inte alltid utreds och uppmärksammas i den utsträckning som de ska (ibid). Fortsättningsvis menar IVO i sin tillsynsrapport (2020) att dessa brister kan leda till konsekvenser för de våldsbevittnande- och utsatta barnen och att de riskerar att inte tillgodoses det stöd och skydd som de kan tänkas vara i behov av. Utöver detta har man också uppmärksammat att barnen

inte alltid får komma till tals i sina ärenden eller blir korrekt informerade med relevant information (ibid). De granskade verksamheterna har själva uppgett en hög nivå av kompetensutveckling och systematiska kvalitetsarbeten men enligt IVO:s bedömning uppges dessa inte vara tillräckliga, samt att barnen och deras ärenden behöver uppmärksammas i högre grad än tidigare.

Inte långt efter att detta underlag av de allvarliga brister i tillsynsarbete av våldsbevittande barns ärende som presenterats i IVO:s rapportering läggs det fram motioner till riksdagen rörande lagändringar i hanterandet av barnavårdsärenden och barns stärkta rättigheter, från olika svenska politiska partier. I kommittémotionen SD346 (2020/21:1612) förslag till riksdagsbeslut författad av Linda Lindberg m.fl. (SD) får man ett perspektiv på förlaget till det nya barnfridsbrottet (4 kap. 3§ BrB) och en vision om en så kallad ”barndomsgaranti”. I den lyfts barnrättigheter från olika perspektiv och i olika utsatta positioner i samhället varav en av dem är barn som bevittnar våld i närstående relationer. Författarna förespråkar ett skapande och införande av en barndomsgaranti där det är viktigt att se till att barns rättigheter i vårt samhälle stärks och att det sätts en nollvision mot barnmisär i Sverige. En basal grund i denna stärkta barnrätt ska enligt skribenterna vara att barn får en trygg och säker uppväxt och skyddas från fysiskt såväl som psykiskt våld i barnens närstående relationer. Däribland inkluderande barns bevittnande och upplevande av våld i sina närstående relationer som räknas som en form av psykiskt våld.

Vidare i ett förslag till riksdagsbeslut i en enskild motion (2020/21:585) författad av Sofia Nilsson (C) betonas de allvarliga konsekvenser som bevittnandet av våld i närstående relationer har på barn. Hon problematiserar faktumet att man trots dessa välkända konsekvenser av barns våldsbevittnande av personer i närstående relationer, däribland att de kan ta lika stor skada av det bevittnade och upplevda våldet som vid faktiskt fysisk misshandel mot deras egen person, inte betraktar de som självständiga brottsoffer. Hon lyfter att denna ändring i brottsbalken är av stor vikt sett från ett par aspekter. Dels för att de våldsbevittnande barnen i närstående relationer ska ges större möjlighet att som självständigt brottsoffer få upprättelse mot sin förövare. Utöver det lyfter skribenten även att ändringen i brottsbalken är viktig ur ett samhällsperspektiv där det ska finnas tydligare markeringar att all form av våld mot barn, såväl som fysiskt som bevittnat ska vara oacceptabelt.

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i de båda motionerna och tillkännager detta för regeringen och den 1 juli 2021 trädde en ny lag om Barnfridsbrott (4 kap. 3§ BrB) i kraft i Sverige. Syftet med den nya lagen var att ”…stärka det straffrättsliga skyddet för barn som bevittnar vissa brott mellan närstående eftersom dessa barn enligt forskning löper ökad risk att drabbas av både psykisk och fysisk ohälsa.” Åklagarmyndigheten (2021).

Då lagen är så pass ny så finns det inget direkt underlag, tidigare forskning eller praktiska exempel att ta del av som belyser hur lagen har implementerats eller hur olika svenska myndigheter konkret har förhållit sig till, förberett sig inför och arbetar utifrån den nya lagen. Med tanke på den tillsynsrapport som IVO släppte (2020) där resultatet bland annat tydde på bristfälligt utredande av barnavårdsärenden inom socialtjänsten finner jag det nödvändigt och viktigt att följa upp om det har skett någon förändring i det utredande arbetet av barnavårdsärenden sedan den nya lagen trädde i kraft. Jag finner det även intressant och nödvändigt att se och undersöka hur andra myndigheter än socialtjänsten som arbetar med att utreda samma typ av ärende, så som Polismyndigheten, och hur de upplevs ha påverkats i sitt brottsutredande arbete sedan den nya barnfridsbrottslagen trädde i kraft. Vidare hoppas jag att denna studie ska kunna bidra med att belysa hur man i ett väldigt tidigt skede av lagens implementerande inom myndigheterna upplevs ha påverkats av den nya lagen och möjligtvis kunna synliggöra effekten det haft på ärendena så här långt in i implementeringsprocessen. Såväl som ytterligare förändringar som kan tänkas behövas göras i strävan till att stärka våldsbevittnande barns rättigheter i det utredande arbetet av barnavårdsärenden.

Tidigare forskning

Litteratursökning

För att inhämta min teoretiska inspiration valde jag att bland annat använda mig av Lunds universitets hemsida LUBsearch där jag hade möjligheten att specificera min sökning kring tidigare forskning inom detta område. I mitt sökande av relevant litteratur inom området valde jag att använda mig av olika kombinationer av sökorden ”social work”, ”collaboration”, ”police”, ”children who witness domestic violence”. Jag valde även att bara söka efter och använda mig av tidigare granskade vetenskapliga artiklar genom och detta gjorde jag genom att ställa in alla mina sökningar på ”peer reviewed”. Detta gav mig sökresultat på många vetenskapliga artiklar som var av god relevans för min undersöknings syfte. Samt ett underlag

som jag kunde använda mig av för att analysera mitt empiriska material i förhållning till den tidigare forskning som finns berörande våld i nära relationer och barn som bevittnar detta.

Hur barn påverkas av bevittande av våld i sina nära relationer

Forskningsunderlaget som finns tillgänglig idag inom våld i nära relationer och barn som får bevittna ett sådant våld är stort och väl omskrivet och har undersökts i många olika syften med hjälp av olika frågeställningar och perspektiv. Det är ofta förekommande att resultatet av genomförda undersökningar visar på att barn i alla åldrar påverkas av det våldet som de bevittnar i sina nära relationer och att det kan medföra betydande konsekvenser och problem för barnen i sin mentala hälsa och utvecklingsförmåga (Han Almiş et al. 2020). Exempel på sådana mentala störningar i barnets mentala utvecklingsprocesser kan man se hos barn som bevittnat våld under en längre tid i väldigt ung ålder och att det kan orsaka bland annat en försening eller regression i barnets språk- och talförmåga och potträning (Osofsky et al. 2004). Det uppges även att 52 % av de barn som har bevittnat våld i nära relationer har någon form av utvecklad beteendeproblematik (Han Almiş et al. 2020). En sådan form av beteendeproblematik kan ta sig i uttryck på många sätt men det är vanligt att det uttrycks genom ett aggressivt, ångestfullt och upproriskt beteende (Osofsky et al. 2004). Detta i kombination med andra konsekvenser av bevittnat våld i nära relationer så som sömn- och koncentrationssvårigheter som i sin tur ofta får en negativ påverkan på barnets skolgång (ibid).

Senare i livet – onda cirkeln

Enligt tidigare forskning uppvisar barn som utsatts för våld i nära relationer en högre tendens att ta till ett aggressivt beteende själva i en allt högre utsträckning än barn som inte har bevittnat våld i nära relationer (Osofsky et al. 2004).Vidare visar forskning på att våldsbevittnande barn, specifikt pojkar som ser sin mamma utsättas för våld av barnets pappa, själva senare i livet ofta tar till våld som svar på eller reaktion på stress (Han Almiş et al. 2020). Det finns även underlag som tyder på att barn som får bevittna denna form av våld i nära relationer uppges löpa större risk för att själva utsättas för eller utsätta sin partner för våld senare i livet och i sina nära relationer som vuxen. Ännu en långvarig effekt av barnets utsatthet för våld i sina nära relationer som barn är barnets lade sannolikhet för utvecklandet av personlighetsstörningar och beteendestörningar i vuxen ålder (Han Almiş et al. 2020).

En av anledningarna till att barn som utsatts för våld i nära relationer tar skada på ett så omfattande sätt som de uppges göra i tidigare forskning, trots att de kanske inte själva har utstått det fysiska våldet grundar sig bland annat i dess oförmåga att utveckla hälsosamma interna system och metoder för att hantera sina känslor och tankar. Detta ses som ett beteende som ofta grundar sig i barnets utsatthet för trauma och att våldsutsattheten hämmar barnets utvecklande av denna sort som en försvarsmekanism med långvariga effekter som påverkar individen långt in i deras vuxenliv och relationer i vuxen ålder UNICEF (2006).

Ofta återkommande resultat från studier tyder på att barn som bevittnar våld i nära relationer själva står i riskzonen för att påverkas avsevärt i sina psykologiska utvecklingsområden, utvecklingsprocesser så som i exempelvis deras förmåga att exempelvis hantera känslor och destruktiva beteenden och anknytningsmönster till andra människor.
När jag läser den tidigare forskning och statistik som finns tillgänglig inom detta problemområde så hittar jag att det enligt Brå:s nationella kartläggning av brott i nära relationer (2014) framgår att nästan alla personer i den svenska befolkningen någon gång i sitt liv har utsatts för våld i nära relationer. Kvinnor framställs som mer utsatta för återkommande och grövre våld än män med en statistik som tyder på att drygt var fjärde kvinna i Sverige någon gång under sitt liv utsätts för våld i nära relationer. Av denna kartläggning uppskattar man även att det finns ett minimum av 150 000 barn i Sverige som bor och lever i ett hushåll där våld är förekommande (Brå, 2014). Av dessa minst 150 000 barn uppskattas också minst 65 000 av dessa barn leva i hushåll där våldet är återkommande (ibid).

Vidare enligt färskare statistik uppskattas det av kommittén mot barnmisshandel att ungefär 10 % av alla barn i Sverige någon gång har upplevt våld i sitt hem och att totalt 5 % uppger att våldet har upplevts ofta i deras hem NCK (2021). I uppgifter från år 2020 uppskattade regeringen att det lever omkring 210 000 barn i Sverige som bor i hem där våld är förekommande NCK (2021). Denna statistik som tyder på en ökning av våldsbevittnande barn som bor i Sverige och lever i hem där det förekommer våld i dess nära relationer är i mina ögon väldigt oroväckande. Det får mig att ställa mig själv frågan hur detta kommer sig, hur det påverkar samhället i stort, men framför allt hur detta kan tänkas påverka barnen senare i sina liv och relationer. Vidare väcks funderingarna kring hur olika svenska myndigheter arbetar med att förebygga och lagföra denna typ av brott för att skydda de våldsbevittande barnen som samhället har ett visst ansvar i att skydda. Det är i dessa funderingar kring det

svenska rättssystemet och vilka lagar som stärker barnens rättigheter som min idé och riktning för min uppsats börjar formas.

Problemformulering

Man har sedan länge vetat om att barns utsatthet för och bevittnande av våld i sina nära relationer kan medföra negativa effekter på barn och deras psykiska och fysiska välmående och hälsa (Osofsky et al. 2004) såväl som deras kognitiva utvecklingsförmåga (Han Almis et al. 2020). Mer ingående om hur omfattande dessa konsekvenser är och hur långt dess kedjereaktion sträcker sig blir det lättare att föreställa sig med forskningsresultat som uppger att 52 % av barn som har bevittnat våld i sina nära relationer har någon form av utvecklad beteendeproblematik (Han Almis et al. 2020). Beteendeproblematik som kan ta form och yttra sig på många olika sätt och sammanhang (Osofsky et al. 2004), samt en ökad risk för barnet att själv utveckla och anamma ett våldsamt och skadligt beteende i sina framtida vuxna relationer med andra människor (Han Almis et al. 2020). Trots denna kunskap ser man idag kriminalstatistik (Brå 2020a) som visar på en ökning av anmälda våldsbrott i nära relationer och barns bevittnande av detta.

Vidare i IVOs tillsynsrapport bedöms det att socialtjänstens tillsys- och utredningsarbete av barnavårdsärende där barn bevittnat våld i sina nära relationer inte följer de bestämmelser och allmänna råd som finns för verksamheterna (SOSFS 2014:4) (IVO 2020). Tillsynsarbetet av barnavårdsärende av denna karaktär uppges vara bristfälligt i sin helhet och i ett par avseende i en allvarlig grad (IVO 2020). Av de brister man ser i verksamheternas arbete med denna typ av barnavårdsärende uppmärksammades det bland annat att:

- barnen inte får komma till tals i sina ärenden
- barnen inte blir korrekt informerade med relevant information
- barnens ärende inte utreds och uppmärksammas i den utsträckning som de ska

Vidare framgick det att detta bristfälliga arbete kan leda till konsekvenser för de utsatta barnen då de löper risken för att:

- inte tillgodoses det stöd som de kan tänkas vara i behov av
- inte tillgodoses det skydd som de kan tänkas vara i behov av (IVO 2020).

Om man kombinerar de allvarliga brister som uppmärksammats i socialtjänstens tillsynsarbete av barnavårdsärende av denna karaktär (IVO 2020) med den ökning från föregående år av

anmälda våldsbrott i nära relationer där barn finns med i bilden, är det sett ur ett helhetsperspektiv, inte helt otänkbart att man skapar sig en negativ uppfattningen kring dagens lägesbild/lägesbilden som råder. Resultaten kan även ge sken av och uppfattas som indikatorer som pekar på att dagens arbete med barnavårdsärende där barn bevittnar våld i sina nära relationer varken uppmärksammas eller erkänns i den höga grad som de bör och att arbetet går framåt i en önskvärd riktning. Vidare kan resultaten även vara möjliga indikationer på att de svenska regelverken som råder i dagens Sverige inte ännu försäkrar barn dess straffrättsliga skydd i samma utsträckning som i vuxna medborgares och målsägandes ärenden.

Bilden av att så är, eller att så har varit fallet, skulle kunna bekräftas i form av att det förelåg ett behov av att inkorporera Bankonventionen till svensk lag (Lagen 2018:1197), vilket trädde i kraft i början av 2020. Till grund för detta beslut låg bland annat ett behov av en förändring i all offentlig verksamhet som arbetar med barnavårdsärenden (Regeringen 2019). Avsikten med implementeringen avsåg även att förstärka det barnrättsbaserade synsättet i all offentlig verksamhet (ibid) såväl som det avsåg att ställa högre krav för berörda verksamheter, myndigheter och beslutsfattare som hanterar och ansvarar för barnavårdsärenden (IVO 2020). Trots den goda intentionen med inkorporeringen av Barnkonventionen till svensk lag verkade det finnas ett behov av ytterligare stärk barnrätt i form av konkreta juridiska regelverk och bestämmelser som stärker det straffrättsliga skyddet för barn som bevittnar våld i sina nära relationer (Åklagarmyndigheten 2021). Därav riksdagens stödjande beslut och införande av den nya Barnfridsbrottet (4 kap. 3§ BrB) som trädde i kraft 1 juli 2021.

Då lagen är så pass ny och det uppges ta mellan två och fyra år för ett politiskt beslut att fullbordas (Socialstyrelsen 2012) förväntar jag mig inte att det ska finnas någon tillgänglig ny vetenskaplig forskning eller statistik kring lagens fulla effekter sedan dess att den trädde i kraft. Detta tidsspann av väntan lämnar en potentiell kunskapslucka som jag gärna vill utnyttja till att undersöka problemområdet och dess riktning. Om möjligt vill jag undersöka och försöka synliggöra vare sig de som jobbar med barnavårdsärenden av denna karaktär upplever att de har berörts av den nya lagen i sin arbetsprocess på ett konkret sätt. Samt försöka få en bild av om det finns tecken i respondenternas utsagor som tyder på att det som lagstadgarna har beslutat om i form av den nya lagen indikerar att lagen verkar få, eller har fått de effekter av stärkt barnrätt som man hoppats på.

Syfte

Studiens syfte är att undersöka hur den nya lagen om barnfridsbrott 4 kap. 3§, som trädde i kraft 1 juli 2021, upplevs ha påverkat Polismyndighetens och Socialtjänstens utredningsarbete och arbetsprocess i praktiken i barnavårdsärenden där barn har bevittnat våld i nära relationer.

Vidare hoppas jag kunna synliggöra om man som myndighetsutövare redan nu i detta väldigt tidiga skede efter det att lagen har trätt i kraft kan uppleva några svagheter med lagen som kan tänkas behöva justeras, eller om komplement ses som nödvändiga för att man ska kunna arbeta med och använda lagen på ett sätt som är mer gynnsamt för ärendeprocessen och dess brottsoffer. Undersökningen av denna nya lag och hur den upplevs av de som arbetar med den ger mig förhoppningsvis även möjligheten att lyfta nya och användbara perspektiv på hur man jobbar med denna typ av ärenden, samt vilka områden det skulle vara intressant och givande att forska vidare inom för att kunna stärka barns rättigheter när de utsätts för våldsbevittnande i sina nära relationer.

Frågeställningar

a) Hur upplever myndighetsutövare som jobbar med barnavårdsärenden inom polismyndigheten och socialtjänsten att deras arbete har påverkats i ärenden där barn har bevittnat våld i nära relationer sedan den nya barnfridslagen 4kap. 3§ trädde i kraft den 1 juli 2021?

b) Vilka för- och nackdelar har man som myndighetsperson upplevt i sitt arbete med denna typ av barnavårdsärenden efter implementerandet av den nya barnfridsbrottslagen?

c) Hur ser man inom polismyndigheten och socialtjänsten på om det finns ett behov av en justering av, eller ett komplement till den nya barnfridsbrottslagen för att det ska bli enklare för barn som har bevittnat våld i nära relationer att få fler fällande domar mot sina brottsutövare?

Metod

Kvalitativ metod i form av semistrukturerade intervjuer

Utifrån studiens syfte och mina valda frågeställningar har jag valt att använda mig av en kvalitativ undersökningsmetod i form av semistrukturerade intervjuer för att genomföra min undersökning. Jag har riktat in mig på att intervjua respondenter som direkt eller indirekt jobbar med barnavårdsärenden inom polismyndigheten eller socialtjänsten i någon form och som på ett eller annat sätt har en erfarenhet och upplevelse kring hur den nya barnfridsbrottslagen har påverkat deras arbete med barn som har bevittnat våld i nära relationer. Mitt val av metod grundades i de fördelarna jag såg i strukturen av och i arbetssättet med semistrukturerade intervjuer. Ett tillvägagångsätt och närmande av mitt problemområde som kan gör det enklare för mig att ställa öppna frågor och skapa en förståelse för respondenternas upplevda arbetsprocess och den nya lagens effekter (Bryman 2018).

Detta val av metod ger även mig och mina respondenter en möjlighet att föra en dialog på ett mer öppet och fritt sätt där jag som intervjuare inte behöver hålla mig till ett strikt frågeformulär där frågorna är satta i en förbestämd ordning, likt formen av en strukturerad intervju (Bryman 2018). Valet av en semistrukturerad intervjuform tillåter och ger mig därmed möjligheten att ställa frågor kring mina respondenters upplevelsers av den nya lagen på ett sätt som låter dem uttrycka sig och prata fritt och öppet om sina tankar, erfarenheter och upplevelser (Dalen 2007, s.9).

Metodmässiga överväganden

Valet av denna metod i min studie grundar sig i att jag ville få möjligheten att ställa både öppna och uppföljande frågor till mina respondenter (Bryman 2018) angående deras upplevelser och intryck av den nya lagen sen den trädde i kraft. Samt hur det i deras uppfattning på olika sätt kan ha kommit att påverka dem i deras myndighetsarbete med barnavårdsärende av denna sort. Vidare gjorde jag bedömningen att detta val av metod skulle kunna resultera i att jag får mer utförliga och detaljrika svar med kopplade exempel på händelser som ligger till grund för respondenternas uppfattning och upplevelser (Bryman 2018).

Utöver detta såg jag även vilken möjlighet och fördelen detta val av metod skulle kunna förse mig med i form av en mer nyanserad helhetsbild av respondenternas roll i verksamheten, deras arbetsuppgifter, hur ärendeprocessen går till samt vilka faktorer som spelar in i tolkandet och applicerandet av denna nya lag. Genom detta val av metod och den nyanserade helhetsbilden som jag hoppades på att få från mina respondenter genom att ställa frågor på ett sådant sätt som en kvalitativ intervju tillåter en att göra hoppades jag även på att detta skulle leda till en ökad förståelse från min sida och en förmåga att lättare kunna sätta mig in i den eventuella problematik som kunde tänkas finnas i implementerandet, tolkandet och användandet av denna nya lag.

Kort kategorisering/presentation av respondenterna

För att bibehålla respondenternas anonymitet kommer jag att, när så behövs, referera till dem enligt följande förteckning/namn:

P1– Respondent nummer 1: Handläggare av/utredare i barnavårdsärenden inom Polisen, kommun A

P2 – Respondent nummer 2: Utredare i barnavårdsärenden inom Polisen, kommun, B

S1 – Respondent nummer 3: Socialsekreterare inom Socialtjänsten, kommun A

P3 – Respondent nummer 4: Utredare i vuxenärenden inom Polisen, kommun B

Metodvalets begränsningar

En av metodvalets begränsningar är att jag inte kommer att nå ut till lika många respondenter som jag hade kunnat göra om jag exempelvis hade valt att använda mig av en kvantitativ metod, exempelvis genom att skicka ut enkäter till myndighetsutövare som jobbar med denna typ av barnavårdsärenden. Vid ett sådant val av metod är min bedömning att studien hade tagit en annan riktning än vad den gjorde med mitt nuvarande metodval och fokus hade i stället lagts vid att mäta, jämföra och analysera den data som samlats in från respondenternas svar för att få fram konkret statistik på myndighetsutövarnas upplevelse. En fördel som jag skulle kunna se med denna typ av metodval är att man får möjligheten att se eventuella samband på en större skala. Ett exempel på detta skulle vara om man ser några större skillnader eller likheter beroende på vilken myndighet eller sektion i myndigheten som man jobbar inom eller var i Sverige man är anställd.

Om resultatet från det insamlade materialet hade visat på stora skillnader beroende på respondenternas geografiska placering hade man även kunnat analysera svaren vidare för att

se om det finns andra sammanband i svaren man fått från respondenterna som skulle kunna vara en rimlig förklaring och grund till detta. Exempelvis, sättet man inom myndigheten har förberett sig inför att den nya lagen ska träda i kraft eller på vilket sätt man arbetar med och förhåller sig till den. När jag gjorde mitt metodval om hur jag ville utföra studien så hade jag båda aspekterna i åtanke i övervägandet innan jag fattade mitt beslut. Då jag valde att formulera mina frågeställningar väldigt brett och öppet och var ute efter att få så detaljrika och utförliga svar som möjligt från respondenterna och kring deras åsikter om sina upplevelser av lagen så valde jag att utföra studien utifrån det kvalitativa metodvalet framför det kvantitativa.

Urvalsprocess och urvalspopulation

Till en början hade jag en del svårigheter att komma fram till och bestämma mig för vilket område jag ville fördjupa mig mer inom i form av genomförandet av denna undersökning. Jag läste en hel del intressanta C-uppsatser och vetenskapliga artiklar som berörde olika områden inom socialt arbete för att få inspiration kring vilket ämne jag ville skriv om. När jag väl bestämt mig för att jag ville undersöka en kombination av våld i nära relationer, dess påverkan på barn som bevittnar detta samt hur man inom polisen och socialtjänsten arbetar med denna typ av ärenden, så tänkte jag direkt på den nya barnfridsbrottslagen som precis hade trätt i kraft bara någon månad tidigare. Jag kunde därefter börja skissa på olika idéer kring vilket perspektiv jag ville att området skulle undersökas utifrån samt vilket urval jag behövde göra för att min studie skulle kunna förse mig med ett underlag som tillför ett nytt perspektiv och insikt inom forskningsområdet.

För att komma fram till valet av min urvalspopulation, efter det att jag hade valt vilket område jag ville skriva om och när jag hade en grov bild av vad jag ville undersöka inom detta område, så valde jag att höra av mig till en vän som jobbade inom polisen. Min ursprungliga tanke var att jag ville undersöka hur den nya barnfridsbrottslagen hade påverkat poliser som bemöter denna typ av ärenden och undersöka hur den nya lagen har påverkat deras arbetssätt när de möter och behöver handskas med barnavårdsärenden av denna typ. När jag bollade idéen med min vän gav han mig rådet att i stället för att prata med poliser som arbetar i så kallad ”yttre tjänst”, kort förklarat, de poliser som arbetar ”ute i samhället”, så skulle det vara intressant och eventuellt mer givande för studien om jag valde att undersöka lagens påverkan på polisens arbete utifrån polisens utredares perspektiv. Detta grundade han på sin egen

uppfattning kring hur hans arbete som polis i yttre tjänst inte har påverkats eller förändrats så mycket av den nya lagen och poliser i yttre tjänsts förhållningssätt och hanterande av ärende av denna sort. Nu i efterhand inser jag vilken värdefull insikt detta var från hans sida och för vilken riktning min studie tog efter det, samt vilken typ av material jag lyckades inhämta och fick chansen att analysera.

I undersökningens första skede var tanken att jag bara ville intervjua utredare inom polisen som jobbade med barnavårdsärenden där barn har bevittnat våld i nära relationer. Efter den första intervjun med en sådan respondent och den nya kunskapen och insikten jag erhållit kring ärendeprocessen valde jag att bredda mitt syfte och mina frågeställningar, samt mitt val av urvalspopulation. Detta val att expandera min urvalspopulation ytterligare grundade sig även i min erfarenhet av hur svårt jag upplevde att det var att komma i kontakt med min utvalda grupp av respondenter som jag avsåg att intervjua. Jag valde därför att bredda mitt val av urvalspopulation till respondenter som direkt eller indirekt jobbar med barnavårdsärenden inom polismyndigheten eller socialtjänsten i någon form och som på ett eller annat sätt har en erfarenhet och upplevelse kring hur den nya barnfridsbrottslagen har påverkat deras arbete med barn som har bevittnat våld i nära relationer.

Tillvägagångssätt

Totalt genomförde jag fyra intervjuer varav respondenterna jobbade i två olika kommuner i Skåne. Intervjuerna hölls antingen med hjälp av videosamtal eller via telefon. Detta då det ansågs vara mest lämpligt med tanke på den rådande Coronapandemin och restriktionerna som finns i samhället i denna skrivande stund. Men även då det verkade som ett tidseffektivt sätt att genomföra intervjuerna på, både för mig och mina respondenter. Dels med tanke på avståndet, dels andra praktiska moment som annars behövs lösas och förberedas inför en intervju, exempelvis bokandet av ett mötesrum eller dylikt. Alla intervjuerna hölls under år 2021 under månaderna november och december, ca 6 månader efter det att barnfridsbrottet blev svensk lag.

Tre av respondenterna jobbade inom Polismyndigheten och en av respondenterna jobbade inom socialtjänsten. Två av utredarna inom polisen jobbade inom sektorn som har hand om barnavårdsärenden, men i olika kommuner. Den tredje polisen jobbade som utredare av vuxenärenden i våld i nära relationer och hade erfarenhet av hur denna typ av ärenden kan

påverkas när barn är inblandade och hur de förhåller sig till och arbetar med ärendet utifrån den nya lagen. Den sista respondenten jobbade på ett av socialtjänstens mottag för barn och familjeärenden och hade tidigare erfarenheter av utredande av barnavårdsärende och en god helhetsbild av dess ärendeprocess över längre tid.

I efterhand bedömer jag att detta gav mig tillräckligt med material att analysera i min uppsats och att materialet var av god kvalité. Samt att materialet jag samlat in var av rimlig bredd, djup och storlek för uppsatsens tidsram som jag hade att förhålla mig till. Jag hade gärna sett att en undersökning av denna sort och med detta syfte getts mer tid och resurser för att få ett ännu bredare och välgrundat material och resultat men under omständigheterna som jag hade att förhålla mig till är jag nöjd med mitt ihopsamlade empiriska material.

Metodens tillförlitlighet

Enligt Bryman (2020) är validiteten i en kvalitativ forskning "...egentligen inte något som är av speciell betydelse för sådana undersökningar.", detta då "…mätningen inte är det främsta intresset för kvalitativa forskare…" Bryman (2020, s.465). Däremot lyfts det vidare i olika ståndpunkter en diskussion kring validitet i kvalitativ forskning och det framgår att "… validitet handlar således om huruvida man "observerar, identifierar eller `mäter´ det man säger sig mäta"." (ibid). Vidare inom frågan för en kvalitativ forsknings validitet och reliabilitet finns det dock en ståndpunkt där vissa författare menar på att och har föreslagit att "…kvalitativa studier ska bedömas och värderas utifrån helt andra kriterier än dem som kvantitativa forskare använder sig av." Bryman (2020, s.467). Det uttrycks även att det behövs vidare specificerade metoder och termer som alternativ till reliabilitet och validitet när man bedömer en kvalitativ undersökning, och de grundläggande kriterierna som talas om i detta sammanhang är undersökningens *äkthet* och *tillförlitlighet* (ibid). Tillförlitligheten är bestående av fyra delkriterier där varje del "…har en motsvarighet i kvantitativ forskning." (iibid). Likaså avser den kvalitativa forskningens äkthet att ta upp forskningens mer generella frågor om forskningspolitiska konsekvenser Bryman (2020, s.470).

I frågan om jag i min studie lyckas mäta det jag avser att mäta, som man i kvantitativ forskning refererar till som validitet, ställer jag mig positivt inställd. Jag avsåg att undersöka hur den nya lagen upplevs ha påverkat arbetet med barnavårdsutredningar inom Polismyndigheten och socialtjänsten och anser att jag lyckades bra med detta genom det urval

och val av metod jag gjort i studiens undersökning. Vidare anser jag att jag i min studie har en hög grad av tillförlitlighet i det resultat av min analys som jag presenterar i studien. Detta då jag dels har varit väldigt noga med att utföra forskningen i enighet med de forskningsetiska regler som finns. Samt att jag i mina intervjuer har varit noga med att fråga respondenterna om jag uppfattat det som sagt korrekt och om inte, så har jag bett dem att vidare förklara för att få en tydligare bild. Därefter har jag varit noga med att transkribera mitt insamlade intervjumaterial på ett korrekt sätt och därefter i analyserandet av materialet har hållit mig till att inte läst genom raderna av vad som sagts av respondenterna, utan allt som presenteras i analysen och i resultatet ska korrekt spegla det som har sagts i intervjuerna utan att något har tagits ur sitt sammanhang.

Etiska överväganden

De etiska överväganden jag gjort inför och under tiden jag har arbetat med min undersökning har varit att jag har försökt arbeta och utgå ifrån de grundläggande fyra individskyddande forskningsetiska riktlinjerna som bör följas när man genomför en undersökning eller studie av något slag. Däribland samtyckeskravet, konfidentialitetskravet, nyttjandekravet och informationskravet, Vetenskapsrådet (2002, s.6) För att göra detta var jag väldigt noga med att gå igenom dessa krav och hur jag avsåg att följa dem innan jag påbörjade själva intervjun med en ny respondent. Innan jag hade min första intervju skrev jag därför ihop en mall där jag såg till att alla kraven inkluderades så att jag inte skulle riskera att missa att informera respondenterna om någon av punkterna. Utöver att jag inledde med att åter igen tacka för medverkandet i min undersökning och intervjuns planerade upplägg så började jag med att informera respondenten om undersökningens syfte samt att dess deltagande är helt frivilligt och att de när som helts under intervjun har rätt att avbryta sin medverkan, Vetenskapsrådet (2002, s.7).

Efter att ha gått igenom intervjuns syfte tog jag även upp vilka olika teman jag avsåg att ställa frågor utifrån samt informera respondenten om nyttjandekravet och hur jag endast avser att använda de inhämtade uppgifterna i forskningsändamål, Vetenskapsrådet (2002, s.14). Vidare gick jag kort igenom att de uppgifterna som jag samlar in från intervjun kommer att hanteras utifrån konfidentialitetskravet. Det vill säga, att all den information som jag inhämtar, förvarar och analyserar kommer att göras på ett sätt så att de som är obehöriga för denna information inte kommer kunna ta del av den, Vetenskapsrådet (2002, s.12). Vidare gav jag utrymme för om det fanns några frågor eller oklarheter så här långt från respondentens sida,

exempelvis undersökningens syfte, hur jag kommer hantera mitt inhämtade material från intervjuerna eller vem de kan vända sig till om de har frågor längre fram. Efter att det var gjort gick jag vidare till samtyckeskravet och inhämtade respondentens samtycke till att jag skulle få spela in vår intervju för att i ett senare skede kunna analysera deras svar i förhållande till undersökningens syfte Vetenskapsrådet (2002, s.9).

Rörande hur min egen position till forskningsområdet kan påverka studien har jag jobbat mycket med att inte ha för mycket förutfattade meningar kring vart mitt inhämtade material från respondenterna kan ta min undersökning. Samt att jag såg till att jag var öppen och flexibel inför möjligheten att de svaren jag samlar in från respondenterna i mina intervjuer kan komma att ta min undersökning i en annan riktning än vad jag i ett inledande skede hade tänk mig. Jag såg även till att jag under undersökningens gång och i analyserandet av den data jag samlade in från min respondenterna efterföljde de etiska forskningsetiska riktlinjerna som jag gått igenom med respondenterna i undersökningens inledande skede. Vidare i analyserandet av mitt transkriberade material jag samlat in från de genomförda intervjuerna med respondenterna höll jag mig till att inte läsa mellan raderna och dra egna partiska slutsatser kring svaren jag fått. Detta för att jag i mitt jämförande och framförande av svaren ska kunna presentera ett resultat som korrekt speglar den upplevelse av den nya lagen som respondenterna förmedlade till mig.

Det bör även nämnas att jag i början av varje intervju försäkrade respondenterna om att deras medverkande i undersökningen och framförande av det resultat jag får ut kommer att presenteras på ett sätt där respondenterna förblir anonyma.

Bearbetning av material

I takt med transkriberingen av intervjuerna jag genomfört med undersökningens respondenter lades en plan för hur jag ville bearbeta och analysera mitt empiriska resultat. Jag strukturerade upplägget av mina transkriberingar med hjälp av en enkel kategorisering och färgkodning. Allt jag frågade eller sade i respektive intervju markerades med svart färg och i ett eget stycke och allt respondenten sa i intervjun markerades med en röd färg och i ett separat stycke. Detta för att jag i ett senare skede när jag läser igenom, analyserar, bearbetar det transkriberade materialet enklare ska kunna skilja på vilken del av texten som är mina frågor och min input, respektive vilken del som är respondenternas svar. Efter att detta hade gjorts skrev jag ut de transkriberade texterna för att vidare kunna markera och synliggöra de delar av respondenternas svar som jag vill lyfta i min analys. Detta gjorde jag med hjälp av en vanlig

gul understrykning. En förberedelse jag även gjorde innan jag genomförde intervjuerna var att jag delade upp mina frågor i olika teman för att jag lättare skulle kunna jämföra mina respondenters svar under respektive fråga och teman.

Jag delade upp frågorna enligt följande temakategorier:
Ärendeprocessen nu – vilket innebar att jag frågade om de kunde berätta om hur de jobbade, med de våldsbevittnande barnens ärendeprocessen idag, det vill säga, efter att lagen hade träff i kraft.
Ärendeprocessen tidigare– under detta tema pratade vi om och jag ställde frågor kring hur, eller på vilket sätt ärendeprocessen såg ut innan den nya lagen hade trätt i kraft.
Förberedelser och riktlinjer – under denna kategori ställde jag frågor rörande respondenternas upplevelse kring respektive myndighets förberedelser inför att den nya lagen skulle träda i kraft. Samt hur man inom respektive myndighet jobbade med implementerandet av den nya lagen i verksamheten man jobbade inom och om man fått några vägledande riktlinjer i denna process.
För- och nackdelar – under detta tema ställde jag frågor som relaterade till vilka upplevda för- och nackdelar respondenterna hade kring den nya lagen och dess påverkan på målsägande och dess ärendeprocess.
Bevittna vs. Uppleva våld - Under detta tema ställde jag frågor och hade en diskussion kring vad respondenternas inställning till formuleringen av den nya lagen var i förhållande till formuleringen som framgår propositionen om skillnaden mellan formuleringen ”bevittnat” och ”upplevt” våld i lagtexten av det nya barnfridsbrottet. Samt om respondenterna redan nu i detta väldigt tidiga skede kunde se ett behov av en justering av den lagtexten eller om det skulle behövas ett komplement eller tillägg till lagen för att stärka barnens rättigheter ytterligare som i sin tur skulle kunna leda till fler fällande domar för brottsutövarna.

Detta val att kategorisera mina frågor i olika teman gjorde det sedan lättare för mig att hitta, jämföra och analysera de svaren jag samlat in från mina respondenter samtidigt som det kom att underlätta för mig att se likheter och skillnader i deras svar och upplevelser.

Implementerandet av politiska beslut

Samverkan mellan de statliga myndigheterna och bolagens roll

Efter det att riksdagen har beslutat om en ny lag är det regeringens uppgift att verkställa riksdagens beslut och se till att lagen publiceras så att alla kan läsa och ta del av den. Den sittande

regeringen bär även ansvaret över att lagen implementeras på ett sätt som möjliggör att den efterföljs på ett sätt som gör att den får de effekter som avsetts när riksdagen beslutade om lagen, Sveriges riksdag (2022). Detta arbete sker i samverkan mellan regeringens olika departement och de statliga myndigheterna och bolagen, så som exempelvis Socialstyrelsen och Polismyndigheten. Relaterat till min uppsats och lagen jag tar upp, är det därmed Polismyndigheten och Socialstyrelsen som ansvarar för det praktiska verkställandet av den nya barnfridsbrottslagen och det praktiska genomförandet av detta och hur det ska te sig i dess verksamhet. Detta gör de med hjälp av angivna riktlinjer som de har fått från regeringen och därefter är det upp till de berörda myndigheterna att handlägga och arbeta med sina ärenden utifrån eget ansvar. En anledning till att man har ett sådant upplägg av implementerandet av lagar i Sverige, där ”… regeringen får styra myndigheternas verksamhet men inte bestämma om frågor som hör till deras löpande arbete.” har till stor del att göra med att ett så kallat ministerstyre inte är tillåtet i Sverige, Sveriges riksdag (2022).

Teori

Implementeringsteori

Ordet implementering, att implementera, kommer från det engelska ordet ”implement” och betyder ”förverkliga”, fullborda”, ”genomföra” eller ”förse med” (NE 2022). Det innebär ”att införa nya metoder i en ordinarie verksamhet så att metoderna används som avsett” Sundell & Soydan (2008, s.13). Det tar ofta tid innan en implementering av ett politiskt beslut är fullbordat där forskning tyder på att det brukar ta ungefär mellan två och fyra år Socialstyrelsen (2012, s.6). Själva implementeringsprocessen kan man ofta följa och beskriva utifrån fyra faser.

Fas 1: Behovsinventering
Fas 2: Installation
Fas 3: Användning
Fas 4: Vidmakthållande

För att få en lyckad implementering av politiska beslut vill man enligt Rothstein (2001, s.19) sträva efter ett upplägg där implementeringen verkställs av förvaltningen (myndigheterna) men styrs av politikerna. Liknande det upplägg som jag kort förklarat ovan. Enligt vissa forskare är implementeringen i sig, och dess form och genomförande, en viktig del då den kan styrka myndigheternas grad av legitimitet i samhället (Hill & Hupe 2005, s.70). Det finns

många förutsättningar som kan gynna implementeringen av politiska beslut och öka möjligheten att arbetet resulterar i ett eftersträvat resultat. Enligt Lawrence O'Toole mfl. (Hill & Hupe 2005, s. 68) framställs en fungerande kommunikation mellan olika parter och på dess olika nivåer som en grundläggande förutsättning för ett bättre fungerande implementeringsarbete med önskvärt resultat. En viktig komponent och faktor man bör vara medveten om och ta hänsyn till i förändrings- och implementeringsarbete inom verksamheter och i verkställandet av ett politiskt beslut är att man "Med kunskap om implementering genomförs i genomsnitt 80 procent av det planerade förändringsarbetet efter tre år. Utan sådan kunskap genomförs 14 procent av förändringsarbetet efter i genomsnitt 17 år." Socialstyrelsen (2012, s.5).

Vidare lyfts en organisations möjlighet, vilja och förmåga att lära av varandra och dess transparens sinsemellan som viktiga faktorer för ett lyckat samarbete, och i genomförandet av implementeringsarbetet av politiska beslut, Clegg, Kornberger och Pitsis (2007, s. 380). Det framställes även vara av betydande vikt och fördel att organisationerna i sitt arbete har en inställning som ser positivt på organisationens samverkan med andra samarbetande parter och att det ses som en tillgång och fördel att ha möjligheten att kunna ta del av, och lära sig av varandras kunskap och erfarenhet (ibid.).

I en myndighet kan man i implementeringsprocessen av ett politiskt beslut stöta på en rad olika "implementeringsproblem". Bland dessa hör problemet att det politiska beslutet som har fattats genomförs av myndigheterna på ett sätt som inte är i enighet med de beslutsfattande politikernas ursprungliga avsikt. Konsekvenserna av detta kan landa i att lagen man försökt implementera i en verksamhet inte får sin fulla kraft eller att den inte får någon effekt alls. Eller i olyckliga fall, att det får motsatt effekt emot vad man hoppats på. För att detta resultat ska undvikas i högsta möjliga uträckning använder man sig av styre och kontroll i olika former för att göra uppföljningar och återkoppla, mellan de olika leden.

Den klassiska styrmodellen i implementeringsarbete

I den klassiska styrmodellen tas frågan om "vem som ska göra vad" upp med hjälp av orden, styrning och kontroll. Dessa begrepp använder man sig ofta av för att beskriva och göra skillnad på verkställaren och beslutsfattaren i deras samverkan och i den politiska sfären, samt i deras olika ansvarspositioner i implementeringsarbetet av politiska beslut. Vidare delas modellens styrningsformer upp i direkt, indirekt och informell styrning.

Begreppet kontroll används efter implementerandet av det politiska beslutet har genomförts som en form av uppföljning av hur verkställaren har implementerat beslutet i linje med styrningen från beslutsfattaren, uppdragsgivaren (Rothstein 2001, s. 20). Detta gör beslutsfattaren i form av att samla in information kring hur verkställaren har följt styrningen från beslutsfattaren. Under omständigheten att denna insamlade information kring verkställarens implementeringsarbete och dess resultat inte skulle vara i enighet med de styrningsriktlinjer som givits av beslutfattaren finns det möjlighet för beslutsfattaren att korrigera dessa. Detta kan beslutfattaren göra genom en så kallad återstyrning som innebär att de kan ändra verkställarens nuvarande styrning för att deras implementerande och vidare arbete ska resultera i vad som avsågs med det fattade politiska beslutet (Rothstein 2001, ss. 20–21).

Det finns många olika sätt att undersöka och utvärdera en verkställares implementeringsarbete, dess styrning och vilket resultat deras arbete får. Två aspekter som man brukar kolla på för att mäta detta vilket är genom att kolla på verkställarens reliabilitet och rationalitet i sitt verkställande implementeringsarbete. Detta innebär att man kollar på i vilken grad som verkställaren följt den styrning som givits av beslutsfattaren och i vilken grad man uppnått de resultat som eftersträvats av beslutfattaren (Rothstein 2001, s. 21).

Det finns forskare som menar på att man i olika områden och typer av politik bör skilja på och ta i beaktning hur man implementerar ett politiskt beslut. Detta då omständigheterna kring dessa ser olika ut/skiljer sig åt och att detta bör tas hänsyn till i implementeringsprocesserna för ett önskvärt /eftersträvat resultat (Hill & Hupe 2005, ss.74–76).

Resultat och analys

I detta avsnitt kommer jag att presentera det resultat jag fått ut av analyserandet av mitt transkriberade material från mina genomförda intervjuer med respondenterna från de två olika myndigheterna. Jag kommer att göra detta med hjälp av tre kapitel som tar avstamp i studiens frågeställningar och syfte. De tre kapitel jag valt att dela upp min analys i är som följer:

a) Förberedelser inför den nya lagen
b) Upplevda förändringar i arbetsprocessen sedan den nya lagen trädde i kraft
c) Förbättringsmöjligheter och upplevda svagheter och styrkor med lagen

Diskussionerna kring och i analyserandet av mitt material har jag valt att utgå ifrån implementeringsteori som teoretiskt perspektiv i kombination med den tidigare vetenskapliga forskning inom området våld i nära relation som jag presenterat under tidigare forskning.

Förberedelser inför den nya lagen

I detta kapitel kommer jag att föra en diskussion kring respondenternas upplevelse kring myndigheternas förberedelser av att det nya barnfridsbrottet skulle träda i kraft. Efter att jag frågat om respondenternas roll i verksamheten och vad deras arbetsuppgifter är, samt deras erfarenhet inom barnavårdsärende sedan tidigare gick jag över till att fråga om hur de upplever att deras arbetsgivare har förberett dem inför denna nya lagändring. Samt på vilket sätt som de eventuella riktlinjerna och förhållningssätten det kan tänkas ha fått, i deras uppfattning, i sådana fall har tagit form inom respektive myndighet som de jobbar inom. I analyserandet av svaren jag samlat in i denna fråga kan jag se att det rådde en del olika meningar kring i vilken utsträckning som utredarna upplevs ha fått ta del av riktlinjer och förberedelser inför att den nya lagen skulle trädde i kraft. Samtliga respondenter uttryckte att de hade fått någon form av förberedelse och material att utgå ifrån inför den nya lagen men i vilken upplevd utsträckning detta gavs fanns det en del skilda meningar kring.

En av respondenterna uttryckte att man i hens arbetsgrupp inom Polisen som hanterade barnavårdsärenden var väl pålästa med goda förberedelser och medvetenhet inför det att den kommande lagen skulle träda i kraft. Vidare berättar hen om att man i hens arbetsgrupp fick ta del av en föreläsning kring barnavårdsutredning och barns rättigheter där den nya lagen gicks igenom och dess proposition sammanfattades av föreläsaren. Hens arbetsgrupp fick sedan möjligheten att tillsammans diskutera det som sagts i föreläsningen kring lagen och vad detta kan komma att innebära för dem och hur de ska förhålla sig till detta framöver i sitt arbete med ärende av denna typ. Vidare förklarar hen att de inte vare sig fick eller har några direkta och konkreta riktlinjer i utredandet av specifikt sådana ärenden men att de utgår ifrån sitt grundläggande brottsutredande uppdrag som de delar med Åklagarmyndigheten. Här nämns även att sättet de arbetar med denna typ av ärende och vilken riktning ärendena tar hänger på Åklagarmyndigheten som alltid är förundersökningsledare när brott i nära relationer begåtts mot ett barn där exempelvis en vårdnadshavare misstänks som brottsutövare. Vidare uttrycker respondenten:

> **Respondent 1 – P1:**
>
> Vilket betyder att vi har två jättestora organisationer och olika myndigheter egentligen

faktiskt som måste samarbeta och få rutiner att sitta.

I bearbetandet och analyserandet av detta svar tycker jag mig se att man på respondentens arbetsplats inom Polismyndigheten verkar arbeta med och förbereder sig inför verkställandet och implementerandet av ett nytt politiskt beslut, i detta fall en ny lag, på ett sätt som följer den svenska implementeringsmodellen av verkställandet av politiska beslut (Sveriges riksdag 2022). Jag uppfattar det även som att respondenten har en god insikt i och förståelse för att en god samverkan mellan olika organisationer och myndigheter i verkställandet och implementerandet av ett nytt politiskt beslut inom verksamheterna är en av de grundläggande och viktigaste förutsättningarna för att arbetet ska få ett eftersträvat resultat, Clegg, Kornberger och Pitsis (2007).

Samtliga respondenter inom Polismyndigheten uttrycker ett liknande upplevt intryck av att man inom myndigheten länge har vetat om att den här lagen har varit på gång och att man fått ut information angående detta på något vis. I vilken utsträckning detta har gjorts uppges skilja sig lite åt inom myndigheten där en respondent utrycker att hen har fått ut något slags material från myndighetens egna jurister. Samt att hen blivit uppmanad av sin gruppchef att på egen hand förbereda sig och gå in och läsa förarbeten och propositionen för att sätta sig in i hur det är tänkt att lagen ska implementeras i deras arbete enligt lagens mening. Respondenten som jobbar som utredare av vuxenärenden i våld i nära relationer i samma myndighet och där barn ibland är inblandade i ärendeprocessen berättar att hen känner sig osäker kring vilken form av information som har getts inför att den nya lagen skulle träda i kraft mer än att de fått informationen att lagen kommer att komma. Vidare berättar respondenten att:

Respondent 4 – P3:

…det har funnits sånna ytliga riktlinje men vi har inte fått någon utbildning i det…

Samtliga utredare inom Polismyndigheten tar även upp hur man inom myndigheten och i sitt utredningsarbete av denna typ styrs mycket av Åklagarmyndighetens arbete och åklagarnas syn på och tolkande av lagen. Exempelvis vilka barn de väljer att kalla till eller hålla förhör med. Utöver att utredarna i sitt utredningsarbete måste förhålla sig till Åklagarmyndighetens syn och tolkning av lagen framkommer det även att något som hitintills har påverkat deras arbete och de riktlinjer som finns i hur de ska arbeta med dessa ärenden och den nya lagen påverkas av den vägledande praxis som råder. Och att det ännu finns en avsaknad på ett fall

av denna sort som tagits upp i Högsta domstolen där en dom fastställts och som kan agera vägledande i deras arbete och i dessa ärenden. Respondenten som jobbar inom socialtjänsten uttrycker att hen har upplevt att deras arbetsplats gjorde dess medarbetare inom barnutredningssektorn väl uppmärksammade på att den nya lagen skulle komma och att det kan komma till all leda till att bli fler inleda utredningar och fler förhör med barn. Samtidigt lyfter respondenten en upplevelse av att:

> **Respondent 3 – S1:**
> … man fick ju läsa sig till rätt så mycket själv kan jag uppleva…

Vidare nämner hen även att det var en betydligt större tyngd i inkorporeringen av barnkonventionen i den svenska lagen och att det var en större förändringsprocess än vad som upplevts av respondenten när barnfridsbrottet trädde i kraft i somras. Efter det att ett förslag till en ny lag, en lagändring eller ett tillägg till eller korrigering av en redan befintlig lag har gått igenom alla de steg som krävs för att en ny lag ska kunna träda i kraft och bli verksam i det svenska rättssystemet, verkställer regeringen riksdagens beslut. Därefter är det upp till de statliga myndigheterna, så som Polismyndigheten och Socialstyrelsen, som lyder under regeringen som ska stå för det praktiska genomförandet av det som har bestämts av regeringen och riksdagen Riksdagen (2021). Det är tänkt att regeringen ska ange riktlinjer för myndigheternas arbete med handläggning av ärenden samtidigt som myndigheterna är självständiga och bär ett eget ansvar för att, med de givna ramar och riktlinjer som de fått av regeringen, ansvara för de arbetsprocesser och förhållningssätt som utförs inom myndigheten (ibid). Detta innebär i praktiken ett stort ansvar för myndigheterna som berörs av de nya lagarna som verkställs av regeringen via riksdagen. Ett ansvar som sträcker sig över myndigheternas organisationsstruktur och att dess drift är väl fungerande. Däribland att man inom myndigheten har en resursfördelning och prioriteringsstruktur som gör det möjligt att göra medarbetarna väl informerade och förberedda inför implementerandet av en ny lag på ett adekvat sätt.

På Polismyndighetens hemsida kan man hitta bestämmelser från riksdagen kring hur den svenska polismyndigheten ska arbeta med och förhålla sig till de förordningar och direktiv som de får från regeringen som baseras på riksdagens lagar. Det jag däremot hade svårt att hitta berörande frågan om hur myndigheterna arbetar med förberedelser inför implementerandet av en ny lag i svenska myndigheter, var tidigare forskning inom området. Detta gör det svårt för mig att bland annat vidare analysera hur det exempelvis har sett ut

tidigare eller hur man aktivt inom Polismyndigheten och Socialstyrelsen arbetar med detta förberedande arbete rent konkret i praktiken inom myndigheterna. Samt information kring om man inom alla Sveriges kommuner följer samma riktlinjer på samma sätt eller om detta kan skilja sig åt och bli en tolkningsfråga och baserat på vilken Polisstation eller socialstyrelse man jobbar på.

Det resultat jag samlat in i denna fråga tyder på att de förberedelserna som respondenterna inom polismyndigheten uppgavs ha fått, genomfördes och var befintliga men i vilken utsträckning som detta uppgavs, varierade. Detta resultat skulle man kunna koppla till och se som en konsekvens av att ministerstyre inte är tillåtet i Sverige och att regeringen inte får styra myndigheterna verksamhet i deras löpande arbete (Sveriges riksdag 2022).

Upplevda förändringar i arbetsprocessen sedan den nya lagen trädde i kraft

I detta kapitel kommer jag lyfta den del av analysen som berör studiens första frågeställning.

a) ”Hur upplever myndighetsutövare som jobbar med barnavårdsärenden inom polismyndigheten och socialtjänsten att deras arbete har påverkats i ärenden där barn har bevittnat våld i nära relationer sedan den nya barnfridslagen 4kap. 3§ trädde i kraft i den 1 juli 2021?”

I frågan rörande hur den nya barnfridsbrottslagen har påverkat respondenterna i sitt arbete med barnavårdsärenden där barn har bevittnat våld i sina nära relationer framgår det tydligt från samtliga respondenter att den absolut största förändringen sedan lagen trädde i kraft inte har med respondenternas arbetsprocess att göra. Snarare att det har handlat om att de våldsbevittnande barnen har fått markant stärkta rättigheter i ren juridisk mening och att de inte längre ses som ”bara” vittnen i sin våldsutsatta nära anhörigas brottsmål. Likt syftet med lagen som var att just ”…stärka det straffrättsliga skyddet för barn som bevittnar vissa brott mellan närstående eftersom dessa barn enligt forskning löper ökad risk att drabbas av både psykisk och fysisk ohälsa.” Åklagarmyndigheten (2021). Detta har enligt respondenternas uppfattning hänt med hjälp av att barnen nu, tack vare den nya lagen, tilldelas en egen målsägandestatus efter att de har bevittnat våld i sina nära relationer. Den nya lagen beskrivs från en av respondenterna inom Polismyndigheten som väldigt efterlängtad och att det även kan ses som ett:

Respondent 1 – P1:

… jättetydligt signalvärde från lagstiftaren att ”detta tar vi på största allvar… då … vi ser att barn råkar så illa ut… och att bevittnandet av våldet kan vara lika allvarligt även om …

de inte själva har blivit utsatta… för våldet rent fysiskt.

Vidare uttrycker en annan respondent (S1) att den nya lagen och dess föreskrifter har gjort denna typ av ärenden är mer ”nåbara” när det kommer till hur man går vidare med brottsmålet och i processen att ställa den som utövat våldet i den nära relationen inför rätten. Men även att barnet nu ses och uppmärksammas som det faktiska brottsoffer det är och att det med avstamp i den nya lagen, nu får de utökade möjligheter och chans att få sin egen sak utrett som de förtjänar. Vidare lyfts det från flera respondenter hur den nya målsägandestatusen barnet får via den nya lagen stärker och utökar polisens handlingsutrymme och möjligheter att gå vidare i sitt utredande av brott i nära relationer av denna typ där de har fått kännedom om att ett barn har varit närvarande vid tillfället för våldsutövandet. Detta sker exempelvis genom att polisen får utökade möjligheter till inhämtat samtycke från en vårdnadshavare att barnet ska få kallas och medverka i ett barnförhör och lämna ett vittnesmål.

Med avstamp i de givna svaren från respondenterna i denna fråga skulle man kunna säga att man redan, även om det är i ett väldigt tidigt i implementeringsprocessen, kan se konkreta och positiva effekter av verkställandet av den nya lagen. Effekter som verkar likna de som man förespråkat och hoppats på i de tidigare nämna motionerna om förslag till beslut som skickades in till riksdagen. Förslag som dels förespråkade att barn skulle betraktas som självständiga brottsoffer, dels barnens ökade chans att få upprättelse mot sin förövare (2020/21:585). Svaren tycks även tyda på att barns straffrättsliga skydd i vårt samhälle har stärkts (SD346 2020/21:1612) och att samhället tagit ställning i fråga med hjälp av riktlinjerna från regeringen som en tydlig markering att våld mot barn, oavsett dess form, inte är acceptabelt i vårt samhälle (2020/21:585).

Något som tidigare har påverkat och begränsat polisens möjlighet att utreda våldsbevittnande barns ärende och samla in barnets vittnesmål angående just det bevittnade våldet de upplevt är att det har funnits en problematik kring vare sig man får samtycke av barnets båda vårdnadshavare eller inte. I många av dessa ärenden utövas våldet i barnets nära relationer från en förälder och vårdnadshavare mot en annan. Vilket i sin tur innebär att man från polisens sida i sitt utredande arbete och i processen i att få ett vittnesmål från barnet som har bevittnat detta inte bara behöver ett inhämtat samtycke från den våldsutsatta vårdnadshavaren, utan att man inom polisen även måste inhämta samtycke från den vårdnadshavare som man misstänker har begått själva brottet. Det säger sig själv att detta upplägg bestämmelser av

inhämtandet av samtycke för att få hålla förhör med barn som har bevittnat våld i sina nära relationer krockar med det eventuella egenintresse som den våldsutövande vårdnadshavaren kan tänkas ha om hen är skyldig till det brott som hen misstänks för och vill få en möjlighet att gå fri ifrån.

Efter det att den nya lagen trädde i kraft och att barnen nu ses som egna brottsoffer med sin egen målsägandestatus kan man, i fall som dessa där en av barnens vårdnadshavare misstänks för brottet, utse en särskild företrädare. Barnets utsedda särskilda företrädare ges en tillfällig vårdnad för barnet för att exempelvis kunna ge sitt samtycke till att man inom polisen får hålla förhör med barnet och låta det vittna om vad barnet har bevittnat och upplevt. Detta ger utredarna inom Polismyndigheten helt andra möjligheter att höra våldsbevittnande barn och vidare utökade möjligheter och grundunderlag som kan tänkas finnas för att väcka åtal mot den våldsutövande nära anhöriga. Vilket i sin tur ökar möjligheten för våldsbevittande barn att få en fällande dom i sina ärenden och rätt till brottskadeersättning för det brott som begåtts mot dem.

> **Respondent 4 – P3:**
> … utredningsmässigt så innebär det mer arbete...

Från polismyndighetens respondenter framgick det att den nya lagen medfört en utökad arbetsbelastning för myndigheten även om de enskilda utredarna inte upplevt en ökad belastning i sitt dagliga utredande arbete. Detta kunde exempelvis förklaras på så vis att utredandet av varje fall kan ta längre tid för att åklagarna nu har möjlighet att välja att man ska hålla fler förhör med barn i större utsträckning än vad man har kunnat innan lagen träde i kraft. Detta medför i sig en ökning i antalet barnförhör som hålls inom och av Polismyndigheten och kan göra att utredandet av fallen i sin tur tar längre tid än tidigare när man inte har haft samma möjlighet och samtycke till att kalla till förhör. Med den nya målsägandestatusen som barnen har fått när de utsätts för och bevittnar brott som dessa kan man i nuläget se ett skifte i hur barnets våldsbevittnande inte ses lika mycket som ett bihang till det brott som den våldsutsatta nära anhöriga har utsatts för.

Trots detta skifte i hur man från myndigheterna och inom rättsväsendet ser på fall och ärenden där barn har bevittnat våld i nära relationer så framgår det av respondenterna inom Polismyndigheten att brottet fortfarande faktiskt är ett bihang till det grundläggande våldsärendet. Enkelt förklarat så betyder det att om våldsärendet läggs ner av någon anledning

eller att det inte blir en fällande dom, så faller även barnfridsbrottet med grundbrottet. Detta då det måste vara bevisat att våldet har utövats för att barnets ska kunna få rätt till brottskadeersättning.

Om vi ser tillbaka till hur respondenterna från Polismyndigheten svarade kring sina upplevelser av hur deras utredande arbete av ett barnfridbrott går till framgår det att det brottsutredande uppdraget som Polismyndigheten har delas med Åklagarmyndigheten och deras åklagare. Själva utredandet av ärendet uppges vara precis samma som tidigare och att myndigheten utgår ifrån den redan existerande brottsrekvisiten som finns i brottsbalken när de utreder ärenden. Det framgår att det inom myndigheten ses som viktigt att ha rutiner kring hur man ska arbeta och förhålla sig till det nya barnfridsbrottet men att det i nuläget är under upparbetning. Samt att den processen av hur man ska handlägga och ta sig an denna typ av ärenden görs i samråd med bland annat Åklagarmyndigheten och polisens gruppchefer. Som nämnt tidigare är det vanligast att en åklagare är förundersökningsledare i denna typ av ärende och att det är denne som bestämmer hur ärendet ska fortgå och vad som ska göras i förundersökningen. Vilket betyder, som en respondent uttryckte det, att:

> **Respondent 1 – P1:**
> … vi har två jättestora organisationer och olika myndigheter…som måste samarbeta och få rutinerna att sitta.

Vidare framgår det av samma respondent som jobbar inom polismyndigheten att man inom myndigheten dessutom jobbar i stora sektioner som i sin tur är uppdelade i olika grupper där man jobbar mer teambaserat och att det förväntas ta ett tag innan mer fasta rutiner har satts men att det förväntas komma och falla på plats längre fram. Från en annan respondent som jobbar inom polismyndigheten uttrycks det att det upplevs finnas en generell tröghet inom de flesta myndigheter i sitt implementerande av nya lagar. Likaså med implementerandet av denna och att det inte är som ”att trycka på en knapp och att allting faller på plats” direkt utan att man snarare måste ge det sin tid och avvakta och se hur de olika samarbetande myndigheterna tolkar lagen i sina olika led och ta det därifrån.

Ännu en sak som har förändrats i barnens ärende sen den nya lagen blev ett lagstadgat brott är hur man inom rättsväsendet nu värderar och hanterar barnens utsagor på ett annat sätt. Det upplevs från en av respondenterna som att beviskraven inte längre är lika höga som de har varit tidigare när det har kommit till att det våldsbevittnande barnet ska vittna mot sin nära

anhöriga. Fokusen, tyngden och ansvaret uppges ha förflyttats från barnets lämnade vittnesmål och berättelse om sin upplevelse kring händelsen till att man nu i stället försöker lägga mer tyngd på att säkra bevis i den våldsutsatta nära anhörigas ärende. Detta görs bland annat för att bevisbördan ska läggas över på de vuxna i stället för på barnets utsaga om sina upplevelser. Med säkrade bevis i den våldsutsatta vuxnes ärende behöver man i barnärendet mer bara klargöra att barnet faktiskt har varit närvarande vid tillfället för våldsutövandet för att ges rätt till brottskadeersättning vid en fällande dom i vuxenärendet.

Respondenten som jobbar inom socialtjänsten (S1) berättade om sin upplevelse av hur den nya lagen har påverkat myndigheten och dess barnutredare i sitt arbeta med ärenden där barn har bevittnat våld i när relationer. Här framgår det att den största förändringen som respondenten upplever har påverkat utredarnas arbete efter att den nya lagen trädde i kraft har varit att de måste inleda en utredning och anmäla detta vidare till polisen direkt om de får kännedom om att ett barn har bevittnat våld i en nära relation. Tidigare upplevs detta inte riktigt ha varit fallet och det beskriv som att det inte alltid har setts som en självklarhet att inleda en utredning på barn som har bevittnat våld i nära relationer av olika anledningar. Med den nya lagen så blir detta däremot numera ett måste och ett strängt krav att följa inom myndigheten då bevittnandet nu ses som ett lagstadgat brott som har begåtts emot ett barn. Detta har i sin tur medfört att fler utredningar har inletts inom myndighetens sektion som har hand om barn och familjeärenden som kommer in till socialtjänsten. Trots detta så upplever respondenten att den nya lagen inte har påverkat myndigheten något avsevärt i dess syn och hanterande av ärende av denna typ. Respondentens upplevelse förklaras vara baserad på att myndigheten i hens uppfattning i stor utsträckning tidigare har gjort riskbedömningar i alla fall som de får in och att det inte är så stor skillnad i hur socialtjänsten tänker kring ärenden där barn bevittnar våld i nära relationer nu i förhållande till innan den nya lagen trädde i kraft. Detta då man i respondentens uppfattning alltid har sett allvarligt på inkommande uppgifter om att ett barn har bevittnat våld i sina nära relationer och att liknande bedömningar i dessa fallen har gjort innan.

Vidare framgår det att det upplevs som att man inom socialtjänsten fortfarande är lite under upplärning i exempelvis hur man anmäler ett barnfridsbrott och vilken del av ansvaret som ligger på socialtjänsten och vilken del som polismyndigheten har. I respondentens upplevelse håller man fortfarande på att arbeta på hur det samarbetat och den uppdelningen ska se ut. Likt respondenterna som jobbade inom polismyndigheten så upplevde även denna respondent

som jobbade inom socialtjänsten att den stora skillnaden i deras arbete med ärende av barn som bevittnat våld i nära relationer är att bevittnandet har blivit ett brott och ses som en brottslig handling och att barnet i sin tur får en målsägandestatus och en allt större tyngd i lagens mening. Dessa omständigheter uppges ha gjort det lättare för utredarna och åklagarna att föra en rättsprocess kring barnets ärende och för att få barnets fall prövat och en vidare möjlighet för att barnet ska få chansen till rätt i sin sak.

Samtliga respondenter delade uppfattningen att samarbetet mellan Polismyndigheten och socialtjänsten inte upplevs ha påverkats något avsevärt eller nämnvärt i förhållande till den nya barnfridsbrottslagen. När jag frågade respondenterna om deras upplevelse kring en ökning i antalet inkommande anmälningar, nya inledda utredningar av denna typ och en eventuell ökad arbetsbelastning sedan lagen trädde i kraft fick jag rätt många liknande svar. Majoriteten var eniga om att det hade kommit in ett fåtal fler anmälningar och likaså att det hade inletts utredning på en handfull fler barn om man jämför med innan lagen trätt i kraft. Däremot svarade majoriteten av respondenterna att antalet ökade fall i form av inkommande anmälningar och utredandet av nya ärenden inte skiljde sig lika mycket från innan och att det än så länge inte har varit den ökningen som man ursprungligen hade trott att det skulle bli. Respondenternas svar kring deras upplevelse av att det inte skett ett stort antal nya inkommande anmälningar relaterat till den nya barnfridsbrottslagen skulle kunna vara relaterat till den i Brå:s rapport 2020 där det framgick att det uppskattas finnas ett betydande mörkerantal i statistiken av antalet anmälda misshandelsbrott i nära relationer (Brå, 2020a). Den rådande Covid-19 pandemin togs upp i respondenternas svar som en eventuell faktor som kan ha kommit att påverka denna utveckling. Samt att man bör ha med sig att lagen fortfarande är väldigt ny och att:

Respondent 2 – P2:

… det finns en viss tröghet inom myndigheter i implementerandet av en ny lag… och att … det inte är som att trycka på en knapp…

En spekulation från respondenten som jobbade inom socialtjänsten (S1) kring varför hen inte upplevt en markant ökning i antalet inkommande ärenden av denna typ förklarades med att man inom socialtjänsten:

Respondent 3 – S1:

… vi har ju ändå agerat på dem flesta av dem här ärenden…

Där hen menade på att man inom socialtjänsten alltid resonerat att man ska gå efter anmälans allvarlighetsgrad och att i många av de fallen som de fått in där de får uppgifter om att barn bevittnar våld i nära relationer, ses som allvarliga och att det har varit självklart eller väldigt naturligt att inledda utredning och göra en polisanmälan redan innan lagen trädde i kraft.

Så, summeringsvis, hur upplevde respondenterna som jobbar med barnavårdsärenden inom polismyndigheten och socialtjänsten att deras arbete hade påverkats i ärenden där barn har bevittnat våld i nära relationer sedan den nya barnfridslagen 4kap. 3§ trädde i kraft i somras? Den största skillnaden respondenterna upplevt uppgavs vara att de våldsbevittnande barnen tack vare den nya lagen har fått stärkta rättigheter i lagens ögon och blivit egna målsägande i ärenden som dessa. Samt att deras utsagor om sitt våldsbevittnande värderas och hanteras på ett annat sätt än tidigare där man försöker rikta större fokus på att säkra bevisning som styrker barnens våldsbevittnande i grundbrottet, det vill säga, i den våldsutsatta vuxnes ärende. Man upplever också en stor skillnad i vilka utökade möjligheter man har att hålla förhör med barn och hur man förhåller sig till inhämtat samtycke från barnets vårdnadshavare.

Vidare menar respondenterna att det tar tid för myndigheterna att implementera en ny lag i organisationen och för rutiner att skapas, samt att man fortfarande är i ett väldigt tidigt skede sedan det att lagen trädde i kraft och att man ännu inte har en vägledande dom och praxis från Högsta domstolen kring hur det är tänkt att lagen ska tolkas och hur man ska agera. Det respondenterna svarar i denna fråga liknar det forskningsresultat som Socialstyrelsen har sammanställt i frågan, där det framgår at det brukar ta ungefär mellan två och fyra år innan en implementering av ett politiskt beslut är fullbordat (Socialstyrelsen 2012, s.6). En av de större upplevda skillnaderna sedan den nya lagen trädde i kraft är hur synen på brottet förändrats och att man nu faktiskt erkänner det som det brott och fara för barns hälsa och välmående som det är. Arbetsbelastningen uppges som mindre än förväntad och märks på olika håll inte av något avsevärt och likaså uppges det att samarbetet mellan de två myndigheterna i fråga inte upplevs ha påverkats sedan den nya lagen trädde i kraft.

Resultatet jag fick från mina respondenter angående deras upplevda förändringar i arbetsprocessen och hur de förhåller sig till barnavårdsärenden av denna sort, gjorde mig aningen förvånad. Jag hade, precis som en av mina respondenter uttryckt, förväntat mig att antalet inkommande nya ärende skulle märkas av markant i de två myndigheterna och att det

skulle komma in en våg av anmälningar när den nya lagen trädde i kraft. Samt att deras arbetsbörda och sättet de arbetar med denna typ av ärende skulle ha förändrats en hel del, men till min förvåning så verkar detta inte ha blivit fallet.

Varför så är fallet verkade det vara svårt att riktigt sätta fingret på när det kommer till antalet inkommande ärende och ökad arbetsbelastning. Däremot så har jag med mer kunskap och insikt i myndigheternas arbetsprocess med barnavårdsärenden fått en ökad förståelse kring varför arbetsprocessen inte skiljer sig så avsevärt åt, från innan. Detta verkar dels grunda sig i att barnfridsbrottet, så som det ser ut och är utformat idag, är avhängigt den våldsutsatta vuxnes ärende och att stor fokus läggs på att säkra bevisning och styrka att brottet faktiskt har begåtts. Och att det i sin tur ska räcka för att man ska få en fällande dom i domstolen vilket gör att det våldsbevittnande barnets ärende också får ett styrkt bevisningsunderlag och gör det lättare för att få en fällande dom även i deras ärende efter det att våldet är konstaterat och bevisat.

Förbättringsmöjligheter och upplevda svagheter och styrkor med lagen

I detta kapitel avser jag att lyfta och diskutera den del av resultatet som berör studiens andra och tredje frågeställning om:

b. Vilka för- och nackdelar har man som myndighetsperson upplevt i sitt arbete med denna typ av barnavårdsärenden efter implementerandet av den nya barnfridsbrottslagen?
c. Hur man inom polismyndigheten och socialtjänsten ser på om det finns ett behov av en justering av, eller ett komplement till den nya barnfridsbrottslagen för att det ska bli enklare för barn som har bevittnat våld i nära relationer att få fler fällande domar mot sina brottsutövare?

För att göra för- och nackdelarna mer tydliga i analyserandet av det resultatet jag fått ut av transkriberandet av mitt material från intervjuerna har jag valt att dela upp det i separata stycken. Vissa delar kan uppfattas som repetitiva, men jag har valt att lägga upp det på sådant sätt för att man enkelt ska kunna ta del av de för- och nackdelar jag uppmärksammat med grund i mina intervjuer. Samt för att man på ett tydligt sätt ska kunna ställa respondenternas svar kring sina upplevelser om den nya lagen och dess för- och nackdelar mot varandra i en

eventuellt vidare diskussion. Alternativt i hopp om att bidra med ett nytt perspektiv på hur lagen inte bara påverkar till det bättre utan även vad som är viktigt och bör uppmärksammas i implementerandet av en nu lag för att det ska bli så etiskt försvarbart som möjligt samt för att det ska bidra till största möjliga positiva utkomst.

I mina intervjuer med respondenterna passade jag utöver de andra frågorna om lagens påverkan och förberedelser inför denne, ställa frågan om vilka för- och nackdelar respondenterna upplevt med den nya lagen sedan det att den trädde i kraft. De fördelarna som framfördes med den nya lagen grundade sig mycket i det som respondenterna tidigare hade nämnt när vi pratade om hur den nya lagen har påverkat deras arbetssätt i ärendena som berör barn som bevittnar våld i nära relationer. Här benämns den största fördelen med lagen vara det faktumet att den har gjort att de våldsbevittnande barnen har blivit egna målsägande i sina ärenden och att detta har medfört en alltmer stärkt barnrätt och möjlighet till brottsskadeersättning. En annan fördel som också framträdde i intervjuerna var hur Polismyndigheten har fått utökade möjligheten till att hålla barnförhör med de berörda barnen eller barnet i fråga under utredningsprocessen utan att behöva inhämta samtycke från barnets båda vårdnadshavare. Detta sågs vara en möjlighet på grund av just det faktumet att barnen får en egen målsägande status och kan bli försedda med den utsedda särskilda företrädare som tillfälligt får agera i barnens bästa intressen och kan samtycka till att man får hålla ett förhör med barnet trots att man inte har båda vårdnadshavarnas samtycke.

Vidare så framgick det i respondenternas svar kring sina upplevelser att ännu en fördel med implementerandet av den nya lagen är att man inte riktigt ställer lika höga krav på barnens berättelse i sina lämnade vittnesmål som man tidigare har gjort inom rättsväsendet. Det förklarades av en respondent inom Polismyndigheten som att exempelvis yngre barn inte brukar vittna på plats i domstol och att det är vanligare att man spelar in förhöret med barnet för att senare använda det som en del av bevisning i den våldsutsatta vuxnes ärende. Det poängteras dock från respondenten att ett inspelat förhör i form av en video aldrig väger lika tung i rättens ögon som en utsaga på plats där följdfrågor kan ställas mot den som lämnar vittnesmålet. Berörandet området att våldsbevittnande barn ska behöva vittna och vara en del av bevisningen i den våldsutsatta vuxnes ärende, så kommer vi även in på diskussionen kring nackdelar som respondenterna kunde uppleva med den nya lagen.

Samtliga respondenter har under intervjuns gång talat och sett väldigt positivt på den nya lagen och uttryckt att den har varit efterlängtad i rättssystemet för att stärka barns rättigheter. När jag frågar om det finns någon eventuell nackdel med den nya lagen så lyfts en problematik relaterande till behovet av att ett barn i någon utsträckning ska behöva vittna mot en av sina nära anhöriga och att detta är något som kan vara väldigt påfrestande och tufft för ett barn att behöva göra. Detta i sig reflekterar inte över själva lagen i sig men respondenten som nämner det anser att det är en viktig fråga att ställa sig i sitt arbete och överväga när man jobbar med denna typ av ärende och när ett barn ställs inför en sådan situation. Allt för att hela tiden ha med sig att man behöver hitta lösningar i sitt sätt att hantera ärendet som avspeglar och har en grund i vad som verkligen är barnets bästa.

När jag frågade om det fanns några eventuella nackdelar med lagen så ställde jag även specifikt frågan till alla respondenterna om de trodde, hade någon uppfattning kring eller själva hade upplevt att barnets stärkta rättigheter med den nya lagen på något sätt kunde vara en trigger för den våldsutövande föräldern. Eller om det kunde vara så att den på något sätt uppfattas skapa större spänningar i familjen som eventuellt kunde vara en bidragande faktor till utökat våld i barnets nära relationer eller likande. Detta hade samtliga respondenter svårt att yttra sig om och det som det ofta cirkulerade tillbaka till i denna fråga var vilket väldigt stort ansvar och börda det är att lägga på ett barn att behöva vittna mot en närstående i form av exempelvis en förälder, en nära släkting eller liknande.

Den enda konkreta nackdelen som faktiskt berörde den nya lagen specifikt gavs från socialtjänstens respondent som uttryckte en upplevelse av att det direkta tvånget att anmäla ärenden där man fått in uppgifter att ett barn har bevittnat våld i sina nära relationer, direkt när man fått in dem i stället för att ibland avvakta i vissa fall, kan skada socialtjänstens allians med barnets familj på lång sikt. Detta svar förvånade mig lite och jag hade svårt att riktigt se hur detta kunde vara fallet så jag bad respondenten förklara mer kring hur hon tänkte i frågan. Vidare fick jag det förklarat för mig att det exempelvis ibland kan vara i barnets bästa intresse att inte anmäla direkt när man fått in uppgifter om att barnet har bevittnat våld i sina nära relationer. Ett sådan fall kunde enligt respondenten vara om socialtjänsten har arbetat upp en god kontakt med familjen i fråga och haft en dialog kring dess problematik och lagt upp en plan för hur de ska gå vidare för att kunna hjälpa familjen vidare. Får familjen sen ett samtal från polisen eller liknande att de har fått in en anmälan angående barnets brottsbevittnande eller att ett förhör har hållits med barnet i familjen kan detta i vissa fall uppfattas som att

socialtjänsten har gått familjen bakom ryggen när de redan jobbar på en lösning tillsammans och att detta kan vara skadligt för alliansen socialtjänsten och familjen sinsemellan. Det uttrycks även att när en anmälan av denna sort görs till polisen så sätts en väldigt stor apparat i gång vilket i respondenten upplevelse inte alla gånger går hand i hand med vad som egentligen är det den inkorporerade Barnkonventionen menar med ”barnets bästa”.

Något som jag blev uppmärksammad kring som berörde den nya lagen från mina intervjuer med respondenterna som jobbade inom Polismyndigheten var att barnfridsbrottet är avhängigt till den vuxnes brottsmål. Detta betyder att lagen om barnfridsbrott är sammankopplat med den vuxnes brottsmål och det uttrycks att det är uppbyggt lite fyrkantigt rent juridiskt när detta förklaras vidare för mig. I ärenden som dessa måste man som utredare jobba utifrån att det till att börja med måste finnas tillräckliga skäl för åtal och utgå ifrån vad i ärendet som faktiskt går att bevisa i rätten. Om man inte lyckas säkra och framföra tillräckligt med bevisning i den våldsutsatta vuxnes ärenden i rätten så läggs det ner, precis som det funkar i alla rättsprocesser. Det som då händer med barnärendet är att det också läggs ner och faller på samma grund som vuxenärendet, oberoende av hur starka bevis man har i barnets ärende. Detta då man inom rättsväsendet resonerar att om grundbrottet inte är bevisat så kan man inte heller fälla någon, i detta fall den åtalade våldsutövaren, för en händelse som är ”icke existerande”.

En problematik som finns med denna typ av ärenden som berör våld i nära relationer är att brottsutövandet och relationsdynamiken däromkring är väldigt komplexa. Detta kan i sin tur påverka barnets ärende mot våldsutövaren om den våldsutsatta personen skulle ångra sig och välja att ”dra tillbaka” sin anmälan i form av att inte längre vara medverkande vid utredandet. I sådana situationer blir det svårt för utredarna och åklagaren att gå vidare med både den vuxnes och barnets ärende vilket oftast resulterar i att båda får läggas ner. När jag och respondenterna pratade om lagens upplevda för- och nackdelar ställde jag även frågan om de upplevde och såg ett behov av att förtydliga lagen eller om det krävs ett komplement till lagen som skulle kunna stärka barnens rättigheter ytterligare. Rörande detta frågande jag om den diskussions som finns i lagens proposition angående den valda terminologin att ett barn ”bevittnar” våld men att en mer inkluderande och mer korrekt avspeglande terminologi till denna form av brott i stället skulle vara att det i lagtexten i stället står ”upplevt” våld.

Samtliga respondenter svarade att lagen fortfarande var väldigt ny och att det man upplever i förhållande till den just nu är i processens väldigt tidiga skede och att man vid denna stund inte vet hur det kommer se ut framöver och vilka förändringar som kan tänkas behövas göras eller som är lämpliga. Därav att det är svårt för respondenterna att helt uppskatta vilka eventuella för- och nackdelar de kan se med den nya lagen än så länge, samt vilka åtgärder som kan tänkas behövas vidta i förhållande till den nya lagen för att stärka barns rättigheter ytterligare i sina våldsbevittnande ärenden. I frågan om vad respondenterna tänker kring formuleringen i lagtexten i barnfridsbrottet att ett barn ska ha ”bevittnat” våld i stället för att använda sig av terminologin ”upplevt” våld så såg samtliga respondenter positivt på detta eventuella byte av terminologi. Detta då våld i nära relationer i många respondenters mening tar sig i uttryck i många fler former och genom många fler av barnen sinne, men än bara ett bevittnat våld med synen.

I analyserandet av respondenternas svar kring deras upplevelser av den nya lagen och hur implementeringsprocessen verkar påverka deras arbete med barnavårdsärende får jag en uppfattning av att det i ett så här tidigt skede är svårt att de ”slutgiltiga” konsekvenserna av lagen. Man skulle från ett implementeringsperspektiv kunna se det som att arbetet med denna typ av ärende är i en speciell kombination av faserna installation, användning och vidmakthållande, som är den andra, tredje och fjärde fasen i en implementeringsprocess, Socialstyrelsen (2012). Beslutfattarna har gett den styrning av det politiskt beslut som fattats med givna riktlinjer så som sig bör vara, men verkställarna försöker fortfarande hitta sina givna roller i sitt arbetssätt och i sitt samspel med varandra för att i högsta möjliga grad kunna se till att det politiska beslutet, den nya lagen, får den effekt som avsetts vid beslutsfattandet.

Den andra fasen av implementeringsprocessen speglar att verkställarna, i detta fall myndigheterna som arbetar med barnavårdsärenden likt mina respondenter, fortfarande håller på att installera en arbetsmetod och ett tillvägagångsätt som resonerar med det av den nya lagen, och där de grundläggande frågorna förtydligas och förankras i deras arbetssätt Socialstyrelsen (2012, s.8). Ett förtydligande av exempelvis vad som krävs av respektive myndigheter, vilka som berörs, vilka resurser det finns tillgängligt eller vad för resurser som behövs, samt varför de behövs och på vilket sätt man inom myndigheterna och verksamheterna ska agera och arbeta utifrån detta? (ibid). Implementeringsprocessens tredje fas som handlar om att använda metoden i det dagliga arbetet utifrån vad som bestämts i de första två faserna Socialstyrelsen (2012, s.8). Den tredje fasen, speglar vidmakthållandet av

metoden och där framgår det att det är viktigt att kunna skilja på problem och förbättringsmöjligheter för att uppnå ett klintsäkert arbete Socialstyrelsen (2012, s.9). Ordagrant menar Socialstyrelsen i sitt dokument om implementering att ”För att uppnå och vidmakthålla ett klientsäkert arbete behöver man följa arbetet, och kunna skilja på problem eller förbättringsbehov som beror på implementeringsprocessen, på metoden i sig eller på kompetens, organisation och ledarskap. Detta för att minimera risken att ”kasta ut barnet med badvattnet”.” Socialstyrelsen (2012, s.9). Med avstamp i den kunskapen ges jag insikten att det är svårt för verksamheterna att i detta väldigt tidiga skede kunna avgöra och särskilja vad för konsekvenser av den nya lagen som är kopplat till själva lagen i sig. Eller vare sig konsekvenserna i själva verket grundar sig i och beror på implementerandet av lagen, dagens samhällsstruktur eller exempelvis den rådande Coronapandemin och dess många följdeffekter.

I svaren från respondenterna beskrivs det även hur det utövade våldet kan upplevas av och skada barnet i många år efter det att våldstillfället ägde rum, likt det tidigare forskning visat kring barns väldigt stora negativa påverkan av att uppleva våld i sina nära relationer (Han Almiş et al. 2020 & Osofsky et al. 2004). Ett exempel på detta är de fall där en av barnets nära anhöriga utövar så pass grovt våld att den våldsutsatta vuxne får bestående men och skador för livet, exempelvis genom att hen bli rullstolsburen. Det bevittnade våldet kan ha varit över på några minuter men de långsiktiga effekterna av våldet kan sitta kvar för både den våldsutsatta och på barnet långt efter det att våldet avslutades. Detta skulle man kunna kalla för ett återkommande upplevande av våld i nära relationer för barnet då det blir så tydligt att våldet i den nära relationen fick konsekvenser som sträcker sig långt förbi stunden då våldet utövades.

Vidare i samtalet kring barns bevittnande eller upplevande av våld berättade en respondent att många föräldrar som antingen utsätts för våld eller utsätter sin partner för våld och har barn i hemmet vid våldstillfället ofta säger att deras barn inte har bevittnat våldet. Respondenten menar att det är många föräldrar i denna sorts relation som resonerar att barnet inte har upplevt våldet om de lyckas förskonas från att direkt bevittna våldet. Detta menar respondenten är högst osannolikt och att barn hör och upplever våld i mycket högre utsträckning än vad föräldrarna tror. Vidare framgår det från respondenten, precis som i tidigare forskning inom området att barn kan ta lika mycket skada av att höra det upplevda våldet i olika former i lika högre utsträckning som om barnet själv skulle vara den som utsätts för våld rent fysiskt.

På frågan vad respondenterna tyckte om den nya lagen i sin helhet så fanns det en klar positiv respons från alla deltagande respondenter att denna lag var efterlängtad och att det var på hög tid att barnens rättigheter stärktes ytterligare i frågan om barns bevittnande av våld i sådana relationer med tanke på hur skadligt det är för barnen att uppleva detta våld.
Avslutningsvis så kunde man i detta kapitel få en inblick i vilka upplevda för- och nackdelar som respondenterna upplevt i sitt arbete med denna typ av barnavårdsärenden efter implementerandet av den nya barnfridsbrottslagen. Vidare fick man ett perspektiv på respondenternas uppfattning om ett eventuellt behov av vidare justering eller komplement till lagen. Precis som i det senaste kapitlet berörande lagens upplevda påverkan på arbetsprocessen inom myndigheterna med denna typ av ärende så var svaren i detta kapitel snarlika. Samtliga av de fördelar som togs upp rörande lagens fördelar presenterades i föregående kapitel som upplevda skillnader sedan den nya lagen trätt i kraft. Varav några var barnens egna målsägandestatus, stärkt barnrätt, ändrad syn på barnens vittnesmål och utsagor samt de utökade möjligheterna till inhämtat samtycke för att hålla förhör med det våldsbevittnande barnet.

I frågan om lagens nackdelar verkade respondenterna avhållsamma med att uttrycka några sådana och i stället landade samtalen i diskussioner kring problematiken kring att barn ska behöva vittna mot en närstående. Samt vilken påfrestning detta kan vara för ett barn och hur man på bästa sätt i arbete med barnavårdsärende av denna typ måste se till att försöka fånga upp dessa barn i efterhand och vara vaksamma för vilka skadliga eftereffekter dessa påfrestande och tuffa processer kan tänkas ha på ett barn som bevittnat våld i sina nära relationer. Den enda nackdelen som gick att urskilja från intervjuerna låg i socialtjänstens respondents uttryck kring att en anmälan ibland kan skada en redan skapad allians med en familj som är känd hos socialtjänsten och som man för en dialog med. Detta ska dock inte skymma faktumet att den nya lagen sågs som bra och nödvändig av respondenten som uttryckte sig kring denna problematik.

Slutdiskussion

Med avstamp i studiens syfte avser jag att i denna del försöka svara kort på de vägledande frågeställningar jag utgått ifrån i studiens undersökning. Samt lyfta de områden som jag tror hade varit intressanta att föra vidare forskning inom i takt med att man som jobbar med lagen

får mer erfarenhet kring hur den används i praktiken och hur den formas efter praxis i Högsta domstolen har getts. Av det resultat som presenteras i analysdelens tre kapitel så framgår det att respondenterna har upplevt en både liten och stor påverkan på deras barnavårdsutredande ärenden i myndigheterna sedan det att det nya barnfridsbrottslagen trädde i kraft. Undersökningen visar, och det har i resultatet framgått att det inte är någon större skillnad i myndigheternas arbetsprocess med barnavårdsärende där våld i nära relationer har bevittnats av ett barn och att den stora skillnaden ligger i den ändrade diskurs berörande våldsbevittnandet. Det vill säga, att man nu betraktar och agerar utifrån att barnets våldsbevittnande är ett brott och inte bara en skadlig miljö för barnet att vistas i och som kan skapa betydande med för barnet i dess utveckling, hälsa och framtida relationer med andra människor.

Något särskilt jag tar med mig från denna uppsats, och som jag finner värdefullt, är min mer välgrundade insikt i och förståelse för att de statliga myndigheter och deras skapta organisationsstrukturer är ett resultat av maktrelationer och en historisk diskursutveckling i ett ständigt föränderligt samhälle. Samt att dagens myndighetsstrukturer och de lagar vi har i Sverige idag och som vi som medborgare eftersträvar att rätta oss efter och följa är under vår, folkets, kontroll. Vidare betyder detta, i min mening, att det då också åligger oss som samhällsarbetare och myndighetsutövare, men även som samhällsmedborgare ett visst ansvar att hålla oss själva ansvariga för vilket samhälle och diskurser vi skapar genom våra lagar som i sin tur avspeglas i praktiken genom våra myndigheter och deras utövande verksamheter och arbetsprocesser. Så med det sagt, låt oss hålla oss själva medvetna och ansvariga. Medvetna om att makten i samhället ligger hos oss, folket. Låt oss inte heller glömma det ansvaret vi bär i skapandeprocessen av vårt samhälle och de förutsättningar till ett bättre liv och en bättre framtid som detta goda samhälle kan förse oss med.

Förslag till vidare forskning inom området

Efter att ha analyserat och sammanställt mitt transkriberade material och presenterat de delarna som jag sett som relevanta för min undersökning och dess syfte så kan jag nu även se fler perspektiv som hade varit intressant att forska vidare inom. Då lagen fortfarande är så pass ny och som jag har nämnt i min analys- och resultatdel så är det svårt att ännu avgöra vilka konsekvenser och effekter den nya lagen har fått för utredare inom socialtjänsten och Polismyndigheten som arbetar med barn som bevittnat våld i nära relationer. Jag tror att de

det skulle kunna vara väldigt intressant att följa upp utredarnas upplevelser kring den nya lagens påverkan på deras utredande arbete de kommande åren för att få ett resultat som grundar sig på erfarenheter och upplevelser under längre tid. Denna typ av forskning skulle kunna förse myndigheterna med en bättre inblick i hur deras arbete har påverkats över tid med denna lag och på vilket sätt man skulle kunna förbättra myndigheternas arbete ytterligare med barn som bevittnar våld i nära relationer för att vidare stärka deras rättigheter ytterligare. Samt utvärdera utredningsarbetet och lagen efter det att det finns ett barnfridsbrottsärende som tagits upp i Högsta domstolen och har blivit praxis i denna typ av ärenden och vidare undersöka vilken påverkan detta har haft på utredandet av barnfridsbrottsärenden.

När en respondent berättade om hur hen arbetar med utredandet av barn som bevittnar våld i nära relationer och hur det kan gå till i ett ärende så kom vi in på olika sätt uppgiften om barn bevittnande av våld kan komma till polisens kännedom. En av de vägarna kan vara genom att poliser i yttre tjänst kallas ut i ett ärende där de gör ett hembesök hos en familj där de exempelvis fått in en anmälan om att våld i en nära relation är pågående. Väl på plats så märker poliserna att det finns ett barn i hemmet och när poliserna är tillbaka på stationen igen efter att ha hanterat ärendet så ska de skriva ett så kallas ”avrapporterings PM”. I detta avrapporterings PM syftar bland annat att framställa vad poliserna har ”sett och hört på platsen”. En av respondenterna berättar att dessa avrapporterings PM kan skilja sig väldigt mycket från varandra beroende på vem som har skrivit det.

Vidare berättar respondenten om hur vissa PM är väldigt välskrivna och utförliga där polisen verkligen beskriver hur barnet har upplevts och vilken sinnesstämning det har upplevts ha i polisens mening, samt bland annat vilken kontakt polisen fick med barnet på plats och så vidare. Allt för att måla upp en tydlig och nyanserad bild av händelseförloppet på plats i ärendet poliserna har kallats ut i. Till skillnad från andra poliser som skriver väldigt korta och ospecificerade avrapporterings PM där man i stort sett som utredare, via rapporten, bara får reda på att ”ett barn fanns i lägenheten”. Detta fick mig att tänka på ärendeprocessen som en helhet och hur och vad de dokumenterade eller odokumenterade detaljerna och polisernas grad av utförlighet i de överlämnade rapporteringar kan ha för betydelse för barnets utredning. Detta skulle jag tycka var intressant att föra vidare forskning kring för att se rent konkret hur poliser i yttre tjänsts arbete påverkar den utredande processen i ärenden där barn har bevittnat våld i nära relationer. Ytterligare en forskningsidé skulle vara att man genomför en liknande undersökning så som jag har gjort fast att man riktar in sig på att undersöka hur man inom

Åklagarmyndigheten upplever att den nya lagen har påverkat arbetet med utredandet av ärenden där barn har bevittnat våld i nära relationer.

När jag genomförde mina intervjuer med studiens respondenter gav jag även utrymme för dem att uttrycka sig kring vad de skulle tycka var intressant att föra vidare forskning kring inom området som berör våldsbevittnande barn i någon utsträckning. Från denna fråga framgick det att något som ett par av respondenterna skulle tycka var intressant att föra en vidare debatt kring eller undersöka vidare är hur man inför implementerandet av denna lag har budgeterat i myndigheterna för en eventuell markant ökad arbetsbelastning inom myndigheternas utredande sektioner. Det skulle vara intressant att kolla på vilken budget som har lagts fram och vilka uppgifter som ligger till grunden för denna budget. Samt följa upp och se om den uträkningen och bedömningen av tillförandet av resurser har varit tillräcklig för att förse myndigheterna med de resurser som de kan tänkas behöva vid en ökad arbetsbelastning i form av exempelvis hållandet av fler barnförhör.

Vidare tyckte en annan respondent att det är viktigt att man undersöker vidare och pratar om hur man som arbetar med utredande av barn som bevittnar våld i nära relationer jobbar med att fånga upp barn för att trygga dem i den utsatta situationen de befinner sig i. Samt hur man aktivt arbetar med att lägga vikt vid att jobba med de barnen som har behövt vittna mot en nära anhörig och vilka resurser och stöd som kan tänkas vara aktuella för en sådan situation så att barnet får hjälp att hantera vissa jobbiga känslor som kan ha en direkt koppling till vittnandet och utredningen av ett bevittnat våld. Avslutningsvis i frågan om vidare forskning som skulle vara av intresse att genomföra inom området vill jag passa på att poängtera att det säkerligen finns många fler områden som hade varit spännande och givande för myndigheterna och samhället att föra vidare forskning inom när det kommer till hur man kan och bör jobba med barn som har bevittnat våld i sina relationer och det trauma som det kan innebära för dem.

Referenslista:

Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter. (2009). Stockholm: UNICEF Sverige
http://unicef-porthos-production.s3.amazonaws.com/barnkonventionen-i-sin-helhet.pdf
[Hämtad: 17/11-2021]

Behice Han Almiş, Funda Gümüştaş & Emel Koyuncu Kütük (2020) *Effects of Domestic Violence Against Women on Mental Health of Women and Children*. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry 2020; 12(2):232-242 doi: 10.18863/pgy.567635

Bryman Alan (2020) *Samhällsvetenskapliga metoder.* Liber: Stockholm, 3:e upplagan

Brå (2014) *Brott I nära relationer – en nationell kartläggning*. Stockholm, Rapport 2014:8

Brå (2020a) *Kriminalstatistik 2020 – anmälda brott – slutgiltig statistik.* Stockholm

Brå (2020b) *Nationella trygghetsundersökningen – uppföljningsintervjuer 2019 – en resultatredovisning.* Stockholm

Carolina Överlien (2007) *Barn som upplever pappas våld mot mamma – vad säger forskningen?.* Nordisk sosialt arbeid Vol: 27, No.3
https://nck.uu.se/kunskapsbanken/sokresultat-kunskapsbanken/?id=153&librisId=&swepubId=
[Hämtad: 19/11–2021]

Dalen, Monica (2008). *Intervju som metod. 1.* uppl. Malmö: Gleerups utbildning

Institutet för språk och folkminnen (2021) https://www.isof.se/lar-dig-mer/kunskapsbanker/lar-dig-mer-om-nyord/vad-ar-ett-nyord
[Hämtad 26/7–2022]

Joy D. Osofsky, Michael Rovaris, Jill Hayes Hammer & Amy Dickson (2004) *Working with police to help children exposed to violence.* Journal of community psychology, Vol. 32, No. 5, 593–606.

Nationalencyklopedin, implementering.http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/implementering
[Hämtad 2022-07-28]

Socialstyrelsen (2016) *Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer.* ISBN 978-91-7555-391-7
https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2016-6-37.pdf
[Hämtad: 16/11–2021]

Socialstyrelsen (2012) *Om implementering*. ISBN 978-91-87169-37-3 Artikelnr 2012-6-12
https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2012-6-12.pdf

Sundell, K & Soyran, H. (2008). Från kunskap till praktik. I Maria Roselius & Kurt Sundell, (reds.), Att förändra socialt arbete – forskare och praktiker om implementering. (s. 13-29). Gothia förlag: Stockholm.

Sveriges riksdag (2021) Beslutar om Lagar
https://www.riksdagen.se/sv/sa-funkar-riksdagen/riksdagens-uppgifter/beslutar-om-lagar/
[Hämtad: 28/02–2022]

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskapligforskning,* 17 s
[Hämtad 26/10–2021]

Åklagarmyndigheten (2021) *faktablad om barnfridsbrott*
https://www.aklagare.se/globalassets/dokument/informationsmaterial/faktablad-barnfridsbrottet.pdf

Motioner:

Enskild motion till riksdagen (2020/21:585) författad av Sofia Nilsson (C)
https://data.riksdagen.se/fil/DB016F21-DD81-45E6-BB1A-A378AF816ABA

Kommittémotion SD346 till riksdagen 2020/21:1612 ”av Linda Lindberg m.fl. (SD)”
Linda Lindberg (SD) Christina Östberg (SD) Roger Hedlund (SD) Sara Gille (SD) Mikael Eskilandersson (SD) Per Ramhorn (SD) Clara Aranda (SD) Angelica Lundberg (SD) Julia Kronlid (SD) Carina Ståhl Herrstedt (SD)
https://data.riksdagen.se/fil/07D752F3-D403-4944-9FE4-793ECBFFD10D